

לכבודם מן החוש הים, ממש שראינו התקדושות אל האלהים וסכין פלמח לנבואה בכתמה ובתדות והגדת הדברים והתקדושים והתקיימים, וכמו שנאמר על שמואל (ש"א ד') וידע ישראל מן ועד דבר שבע כי נאמן שמואל לנביא, לא שם ולא נפל מכל דברו אלה, וכן כל נביא בדורו ובעירו היה מוכר וידוע כי מעשוריו נתגדל ציראת ה' ולדק מלאש ימינו, ועל ידי הכותמו הטובות היה מושפע מנבואה, ועל ידי היעודים שהיה מיעד והיו מתקיימים היה נאמן לנביא, ולא ראוי שום סכל נעדר הסכנות שיחבנה, וכן לא ראוי שום רשע ואפילו יסיו לו הכנות הכמה שיחבנה. אלא הדיק ומוכן לנבואה כשאומר דבר ששם השם ומתקיים נודע שהוא נביא, וכמו שאמרנו על אביגיל שהיתה מכלל הנביאות, ממה שאמרה לרוד (ש"א כ"ה) ולא תהיה זאת לך לפוקה מכלל דליכא אחרתא שתייה לו לפוקה ויכשיל וזו היא בת שבע ומסקנא הכי הוה שנגשל צבת שבע, וכמו שאמרנו שם בתגילה, נראה כי בחינת הנביא היא ציקוק דבריו :

והראיה מן הבתובים על הנבואה, הוא מה שכתוב בתורה מלוי השם על אדס"ר מכל עץ סגן ומה שאמר לו אחר שהחל מענין ענשו, כי פשע הכתובים ומדרשם צעונם אדם וחוס והנחש סכל נתקיים, וכן אמר ה' לנח (בראשית ו') קץ כל בשר לפני, ואמר לו עשם לך תבת עצי גפר ונו', ואני בניתי תיבה את המבול ונו', והיה מזכיר ומתרה צבתי דורו על יעד המבול ולא רצו לשמוע ובה המבול כמו שהגדה להם על פי ה' מאה ועשרים שנה קודם, וכן האבות ע"ה נתבטלו ואמרנו יעודים לזמן רחוק ונתקיימו דבריהם, כמו ענין ירושת הארץ לנביאים ורבינו זרעם שהובטחו מהשם ית' ונתקיים, בפרט מה שנתאר לאברהם אבינו ע"ה (שם ט"ו) כי גר יהיה זרעך ונו' ואחרי כן יאלו ברכות גדול ונתקיים, וכן כל מה שנאמר על ידי מרע"ה ועל ידי הנביאים הבאים אחריו :

ובפניי שחבר תנינה התורה על יד משה רבינו שהיה נראה שלא היה אורך נשוא נביא עוד, הודיע האל ית' למשה כי יקים עוד נביאים בישראל וכמ"ם הכתוב (דברים י"ח) כי אחת באת אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות ונו', לא ימלא פך מבעיר צט ונו', כי תועבת ה' אלהיך כל עשה אלה ונגלל תועבות תועבת ה' אלהיך מורים אותם מפניך, תמים תהיה ונו', כי הגוים האלה אשר אחת יורש אותם אל מעונינים ולא קוסמים ישמעו ואתם לא כן נתן לך ה' אלהיך נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלהיך ונו', הגם סדר הפרשה מורים ראשונה כי הנביא שיקום ה' יהיה מקרבך ומאחריה אשר שייך את הארץ, כי לא ישרה שכינתו על נביא כי אם בא"י, והעם להורות כי

לא ידעו ואשר לא ראו את מוכר ה' אלהים ונו', ואמר (שם ל"ח) כי ידעתי אחרי מותי כי השתה ונו', וילעזרו לנביא יזכירם מפי האל יתברך ולא יספיק להם האזכרות הכתובות כבר בתורה מענין העונם המגיע לעובר על דברי השם יתברך, כי טבע האדם וילכו להשליך אחרי נוו הדברים הטובים ולא יחוש לעונם המוטל עליהם, בפרט בראותו לפעמים ברוב הדורות אשר יש לדיקים אשר מגיע אליהם המעשה הרשעים וכן להיסק, וכשהוא מוזכר מחדש על הענין ההוא בעלמו על ידי נביא מפי השם אז הוא חרד וירא על דבר האל ית', אשר השיגה בו וחמל עליו לחזור ולהתרות בו לכובדו פן וענש, וזהו התועלת שהגיע לישראל בנ"ח נביאים ושבע נביאות שעמדו להם לדורות להוכיחם ולהזהירם על דברי התורה, מלבד התועלות האחרות שיש בחול שפע הנבואה על הנביא :

ובביאור הסבה החמישית והיא הודעת העתידות ועשיית הנסים והנפלאות, נאמר, כי גם בהיות לורך לנביא להוכיח ולהזהיר כמו שכתבנו למעלה, היה ג"כ לורך ליעד על הבלתי שומעים מוכר מה שיקרה להם אם לא יחזרו בתשובה, כמו שראינו רוב הנביאים שהיו מועדים לישראל יעודים רעים אם לא ישובו בתשובה, וכן יעודים טובים לטובים ולנזירים, כי בזה היה כנס מורך בלבב העוברים והיו שבים בתשובה, וכן השומעים לדברי נביא היו מתחזקים באמונתם ע"י יעודים הטובים כשרו להשפיעם על יד וכן הנסים והנפלאות הן נודע להשפיעם על יד נביא, אם בתחלה שע"י כך יאמנו דברו, ואם אחר כך כדי שיהיו נכנעים לו לעבודת האל ית', כמו שאירע לירבעם ציבנות ידו וחזרה לנביאותה על ידי תפלת הנביא, ומה שאירע לנביא שבער על דברי עזמא. ומאלל בזה כי בזה היה לב הנאמנים מתקרב לאמונת ההשגחה והמשפט הישר מהאל ית' על כל העולם, ונראה כי ענין היעודים נמשך מהשנת הנפש ומעלתה מעולם העליון, וכפי הסבה הראשונה, וענין הנסים והנפלאות נמשך ממעלת הנפש השנייה דרך נבואה הדברים העליונים לידע ולהודיע עיקרי האמונות, וכפי הסבה השנית :

פרק עשרים

ואחר הודעת הסבות החמש, נאמר כי הן הן הראיות מן הסברה למילואת הנבואה. ולזה נלך לראיה מן המוחזק והיא מן הנביאים שעמדו להם לישראל להוכיחם ולהזהירם למוטב, וסם מ"ח נביאים ושבע נביאות כמו שאמרנו במס' מגילה, והרבה נביאים נתבטלו להם לישראל כפליה כיואל מנרים אלה נבואה שלא הורגה לדורות לא נכתבה, וכמו שאמרנו שם, וענין אמתה

כי ארץ ישראל מיוחדת לו ית' ואין לשום שר ומזל חלק בה ומפני כך נקראת כחלת ה' , וכמ"ש דוד (ש"א כ"א) כי גרשוני היום מהספחה בנחלת ה' לאחרי לך עבדו וגו', כל מי שדר בארץ כמי שיש לו אלוה ויחלל כמי שאין לו אלוה (כתובות ק"י) שאין שום שר ומזל שולט בה", והוא אחר שיכנסו ישראל לארץ אז שום שר ומזל שולט בה שנאמר (דברים י"ב) כי חלק ה' עמו וגו', וע"ז הכתיב סקב"ה לאברהם (בראשית ט"ו) לזרעך נתתי את הארץ הזאת וגו', כי כיון שחס חלקו צ"כ הארץ שהיה חלקו היה חלקם, ובעוד שהיו ז' אומות בתוכה לא ראה האל ית' ייחודה לו שהיתה מלאה גבולים ועבודות זרות ומעובות אחרות, וכשנשארו ישראל רצה האל יתברך למוסרן ביד מלאך וגם ארץ כנען למוסרה ביד המלאך הממונה עליהם, וכמו שאמר (שמות כ"ג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמך בדרך ולהצריך אל המקום וגו', ולבקשת משה אמר לו ה"י"ת (שם ל"ג) פני ילכו והסיוחתי לך, וכשהלכו המרגלים והולילו דבה אמרו (במדבר י"ג) כי חזק הוא ממנו כביכול אפי' בעל הבית אינו יכול להוליל כליו ממש, כלו' כי חפילו שהוא ייחד שמו עליה ולא יבס שום שר ומזל בה לא יוכל לה, וכשנכנסו לארץ אז נתיחדה ה"י ית' וכמ"ש בירושת הארץ (דברים ז) איכה אוכל להורישם לא תירא ממש וגו', לא תערוך מפניהם כי ה' אלהיך בקרבך אל גדול וגורא, כלו' הוא יהיה שר שלך בארץ ישראל ולא ימנה שר תחת ידו דתיב (דברים י"א) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה וגו', ואמר ארץ אשר אלהיך דורש אותה עתה עיני ה' אלהיך בה מרשת הימים ועד אחרית שנה, שנראה שאמר שירשו ישראל את הארץ ייחדה ה' יתברך לעמנו, וע"ז אמר הכתוב (שם) כי אתה בא אל הארץ וגו', לא תלמד וגו', לא ימלא וגו', וכלל התועבות האל וגו' מורים אותם וגו', כי עד עתה היו בה התועבות האלה ועתה יירש את הסיים האלה ששומעים אל מעוננים ואל קוסמים אתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, כי הם ברשעתם היו עושים התועבות ועתה שה' אלהיך נתן לך הארץ ושואל אלהיך בה שיחד שמו עליה לא תעשה כן, ומה שחס מעוננים אל מעוננים ואל קוסמים לדעת את העמידות גל אתה יקים לך ה' אלהיך כבוד מקרבך אליו השמעו, כי הוא מגיד הדברים מלך האל ית' וסס כניס ואמתיים לא יפול דבר ארצה, ובהיות הארץ מיוחדת לו ית' יתחייב שיקים לך נצח בה להורות על שהארץ מיוחדת לו ית' ולא לשום שר, והראיה שמשפיע שם שפע נבואי על המוכן ולא במקום אחר : ונחזור אל הענין כי מלאות הנבואה על המוכן הוא דבר מוחש ומפורסם בישראל יסוה מכל הסבות שזכרנו, כי אותם שנתבצחו ולא הולך לכתוב נבואתם היתה כבת נבואתם על

הסבה הראשונה לסרות על מעלת הנפש, ושתינו לסוף מדרגת שלימותה בהשגת הנבואה, וכן לחקוק בלבם אמונת השיקרים כפי הסבה השנית, וזאת שהולך שכתב נבואתם היה הסבות אלו וגם לתשלוש חמש הסבות הנזכרות והנה השנת ישראל על הים היה משתי צבות הנזכרות, וכמו שאמרו (במדבר) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ואמר הכתוב בשירת הים עזי וחמרת ים ויחי לי לישועה זה אלי ואניוהו אלהי חצי וארוממנו. אמר ויחי לי לישועה על תשועת הנפש לחזור להשיג מה שהיה כסבה להשיג, ואמר זה אלי ואניוהו וגו', על כסבה השנית שהשיגו מליאות השם עין בעין ולא הולכו לשאול זה לזה אלא כולם הכירו אותו בהשגת הנפש קודם בואם לעוה"ז, ואמרו זה אלי שידעתי מקודם שהוא אלהי חצי מלך הקבלה בעשה עמם נסים ונפלאות ולכך אני מחוייב לרומם אותו. והסבה השלישית היא הודעת הדברים הנרמזים אל השם ית', כתבתי על יד משה רבינו ע"ה שקבל תורה מסיני ונאמר לו בתחלת נבואתו תעבדון את האלילים על ההר הזה, והיא עבודת קבלת המלות והארות, וכן הסבה הרביעית היא זורך תוכחת המון העם ליראה ה"י"ת נתקיימה במרע"ה שהוכיח את ישראל וקרעם לעבודתו ית', משה זכה וזיכה את הרבים. וכן הסבה החמישית מהיעודים והגדת העתידות ועשיית הנסים והנפלאות כולם נתקיימו בנבואתו, וכמו שצוהר בתורה ונאמר לו בתחלת נבואתו (שמות ג') ועתה לכה ואלתה אל פרעה והולא את עמי בני' ממלרים והוא קיום יעד אבותינו הקדושים, ואמר (שם) ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים וגו' בכל נפלאותי וגו'. ונתיח את חן העם וגו'. והוא קיום יעד ואחרי כן ילאו ברכוש גדול, וכן שאר הנביאים שנתבצחו לישראל ונכתבה נבואתם היו בהם צבות שזכרנו לכד כסבה הגדת הדברים הנרמזים בתנאות והארות, כי לא היה צריך כי אם להזכיר ולגלות על מה שכתב בתורה כמ"ש (מלאכי ג') זכרו תורת משה עבדי וגו', וכן דברים הנרמזים אללו לפי שעה ולא לדורות שאינם מכלל התורה שהיא מורשה, וכמו שנתבחר בקלת הנביאים, ואמר האל ית' לירמיה (א') בטרם אלרך בצטן ידעתיך ובטרם תלא מרחם הקדשתיך נצח לגויים נתחין, הנה הכלל כמה שאמר בטרם אלרך בצטן ידעתיך השמי צבות הראשונות, וכן מעלת הנפש והסגולה קודם בואה לזה העולם כדברים העליונים והם השלמות והשיקרים, ועל זה אמר בטרם אלרך בצטן ידעתיך, להורות מעלת הנפש קודם הלידה, וכמו כן אמר ידעתיך ידיעת הכורה יתברך אותה וידעתה אותו, ואמר ובטרם תלא מרחם הקדשתיך על הסבה השלישית והיא הודעת הדברי' הנרמזים והוא קיום תורת משה, וכן מה שזכר ומזכיר

מעלת נצוהת משה רבינו ע"ה משאר הנביאים היא נתינת התורה על ידו, כי עליה השיג המעלות והסבדלים החרצנים שבין נצוהתו לנצוהת שאר הנביאים כמו שפירסם הרב ז"ל חלק ב', וזה מלד איכות ומתות התורה ומלד המקבלים אותה, אם מלד איכותה ומתותה בצינות הודעת חקים ומשפטים לדיקים מושפעים מאלתו ית' מה שאין כן בנצוהת שאר הנביאים הקודמים והמאחרים אליו, כי שום נביא לא יצא בנתינת חוק ומשפט לדורו, כי אם בקיום תורת משה ותוכחה לדורו על עבדו עליה, וכמו שאמר חותם הנביאים (מלאכי ג') זכרו תורת משה עבדי וגו', והוא דבר ידוע כי בצינות מרע"ה מלווה מפי ספי החקים והמשפטים והתורות יהיה נודע לו טעמם וסודם, כי ע"י עמד הימים אשר עמד בצינות הנביאים שיצאו על קיומה אינם לריקים לסודעת טעם מחדש כ"א מה שמקובל להם על אל פס עד משה רבן של כל הנביאים, וכן היות התורה והמלות נותנים חיים לעושיהם בלימודם ועשייתם מלד מעלתם הוא הוראה על מעלת הנביא שיתנו על ידו יותר מהנביאים האחרים, וזה הנר"ה באומרו זכרו תורת משה עבדי אשר צייתי אותו כחבר וגו', שיזכרו עמיהם התורה שניתנה על יד משה כי בצינות עבדו הים גלמן ציתו כמ"ה הכתוב (במדבר י"ג) עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולו נגלה כל סתום, וכן מה שאמר אשר נייחי אוהו בחורב יורה על מעלת התורה שנותנת חיים לעושיה בצי"ה ובעו"ה ב' :
ומצד התקבלים אותה היא הוראה על מעלת הנביא שהיה סרסור בקבלתה מלד איכותם וכמותם, אם מלד איכותם בצינות דור שכלו דעת טרחה שפחה על סים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן, ובנתינת התורה שמשו כולם אנכי ולא יהיה לך מפי הנבזר, וכאמר עליהם (שמות כ"א) וכל העם רואים את פקולות וגו', דבר אהם עמנו וגו', וכלל הדורות מיום שנברא העולם עד כופו לא היה דור שלם בחורב כדור המדבר, כי לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ואם מלד כמותם בצינות ששים רבוא ח' מחמשים או אחד מהמש ממות לצד פחחים מבין עשרים שנים ויחרים על ששים שנה נולדים צמרים ע"ד נם בשעם אהם ציוס של הקב"ה שהיה כמו פ"ד שש נשטעצדו נתברכו ורבו ופרלו שלא כדרך העולם, וכמ"ה הכתוב ובני' פרו וישרלו וגו' וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרחו וגו' ולא יהיה כמותם זאת מעולה ותשובה מכמות דור אחר אשר צמחותם ויותר מכמותם, להיות ריבויים ומולדותם שלא כדרך שאר דורות כזכר, וע"ז זכו שהנתן בדורם ושיהיו שלמים יותר מכל הדורות, וכל זם וירע על מעלת הנביא שהיה סרסור בקבלת התורה מלד המקבלים וכן מעלת כמותם טיכל לומר שיהיה יותר גדולש בנעל

ומיחיר לפי שש, וזהו לשון הקדמחך כי מוס גמטה הקדושה, ועל ששתי הסבות המוכחה טעם והגדה העתידות והכסים אחר נציה לגוים נתחך שמויחס ומודיעם כל אשר אהם :
ואפשר כי על אלו הסבות החמש נקראו הנביאים בנחשט שמות, נביא, רואה, חזן, לופה, מלאך, כי אפשר ליחס כל שם מאלו שורה על כוונת סבה אחת מהסבות ה' שזכרו, ונתאמתה הנבואה מן החוש ומן הסברא ומן הקבלה והוא המוראתה הכתובים כמו שכתבנו :
ועל מ"ה הרב ז"ל כי הראוי לנצוהת ומכין עמנו לה אפשר שלא ינבא אלה ברטון אלהי, וזה אלוו כדמות הסבלאות כמו שכתב פל"ב, ואמר אני כי מלד שתי הסבות הראשונות שהם להורות על מעלת נפשו, ושישיב מליחות ה' והשגחתו וישרו, לא ימנע השם הטוב שהוא מצעליו המוכן בזמן שאפשר שינבא, אבל בענין הודעת הדברים הנרלים והודעת העתידות דאזהרה לעוברים שכל דור ודור טעם ג' סבות האחרות, אפשר שלא ינבא בהם כי אם ברטון אלהי, כי מה שאלו באחרים לא ישיבו האדם מעמנו, כי אין שליח נעשה שליח אלא ברטון ורשות משלחו, והוא ית' בזמן לכות וכליות ודע ומכיר על יד מי שליח שליחותו, אבל להשגת מה שראוי לו בצינות מוכן לא יבצר ממנו, ולפי זה לא נלמדך לומר כי הוא כדמות פלא מי שהוא מוכן לנבואה ולא ינבא, שאם הוא נביא להשגת עמנו כנכר ינבא ולא ימנע ה' הטוב ממנו בזמן סכנו לנבואה, ואם הוא לנבואה איתו מוכרח שינבא כי אם ברטון אלהי ואין בזה פלא כמו שכתבנו, ומה שכתוב בברוך בן נריה (ירמיה מ"ה) אל תבקש לך גדולות, וכן מ"ה (איכה ג') גם נביאים לא מלאו חזון מה' יהיה לענין השליחות לא לענין השגת עמנו, וכן מורה לשון גדולות אל תבקש שהיא חמשה חומשי תורה ושאר מחנכת בשם ה', וכן גם נביאים לא מלאו חזון מה' להסיר ולהודיע מה יעשה ישראל :

פרק אהר ועשרים

והעיקר השביעי כי מרע"ה הוא אציוס של נביאים הקודמים אליו והמאחרים והוא השיג מסודות סבורה יותר ממה ששיג או ישיג שום אדם, וכמו שביאר הרב ז"ל פרק חלק חס העיקר יתברר ג"כ מן הסברא ומן המושח ומן הקבלה האמתית שהיא חמשה חומשי תורה ושאר ספרי הקודש ודברי רז"ל. והסברא היא מכמה לדיון. הראשון מלד התורה שניתנה על ידו, השני מלד האיותות והמופחים שנעשו על ידו, השלישית מלד השבט שנתיחס אליו, הרביעית מלד הזמן והדור שהיה בו, וביאורם נאמר כי הוראה היותר גדולה על

כמספר השנים שהחיל חולדותם עד שילאו ממזרים שהיו ששים שנה, כי סבת חולדותם היא לזיוחם ממזרים לקבל התורה :

ועוד תשוב ותראה כי אלו הם שנה שנולדו בהם ת"ר אלף ויולאו מזרים הם משגל משה ויולאו אל אחיו וירא בסבלותם, שהיה כמו כן כי עד היותו בן ששים, וכמו שטרם מכת השעבוד של ישראל במזרים שהיה כמו פ"ד שנה ל"ן רפואת גאולתן פרה, והוא חולדה שלשה החאים ורועים מרים אהרן ומשה, כן משגל משה והיה ראוי להיות גואל צנתו נפשו על ישראל שהכה את המלכי המכה את העברי והמר ג"כ לרשע למה חכם רעך וצרה מפני פרה, מאז התחילו ללכת לאחור העולם כל ויולאו מזרים מן עשרים שנה עד בן ששים, כי לא היה ראוי שילאו לאחור העולם עד שיהיה להם גואל ראוי להזיחם ויקבלו התורה על ידו, ולא ראה משה שום אחד מהת"ר אלף איש עד שהיה בן שמיים שנה בעמדו לפני פרה מלך מזרים, ולא נשתעבדו פרה ועמו בשום אחד מהם בפניו כי עדין לא נולד אחד מהם כשילאו הוא ממזרים וצרה מלפני פרה, ועל זה היה לו יותר כח ויכולת להזיחם ממזרים ממה שהיה לאהרן אחיו שראה בסבלות לעולם במזרים ולא היה מסך ביודו להזיחם, ומפני שאין אחד מהת"ר אלף שיכיר למשה, אמר לו ית' לך ואספת את זקני ישראל וגו' (ש"ג), והזקנים שהם אותם שהיו נולדים כבר קודם לאלו וצברו משה ויכיר אותם, כי הוא שראה בסבלותם ונתן נפשו עליהם בהכותו את המלכי והאמר לרשע למה חכם רעך ושמעו לקולו, כמו שכתוב ושמעו לקולך וצאת אהרן וזקני ישראל וגו' :

ובן כל ויולאו מזרים פחותים מעשרים ויחזיקו על ששים כולם נולדו אחר שהתחילו ללכת לאחור העולם שהחיים הגואלים משה אהרן ומרים, והיו בני היוזאים ממזרים כמו משה ועשרים רבוא, ששים רבוא מן עשרים עד בן ס' נולדו ב'מ' שנה, וששים רבוא הם מסתמא הפחותים מן עשרים ויחזיקו על ששים עד שמונים שנה שהגיעו לגבורות, כי מסתמא כל כך נולדו בעשרים שנה הראשונות של מרע"ה ובעשרים שנה האחרונות משעה שהיה בן ס' לשמיים כשנא למזרים שהם מ' כמו שהביעו האלמנעויות שנולדו בהן ששים רבוא, אותם ששים ויחזיקו מן עשרים עד בן ס'. שהרי ב'מ' שנה שהיו במדבר מחו כל ויולאו מזרים ת"ר אלף ונשאלו צניהם תחיתה אותם שהיו פחותים מן כ' בצענת יזיחם, ואותם שנולדו תוך מ' שהיו כולם ג"כ ת"ר אלף, וכמ"ס שכתוב (יהושע ט') ואת צניהם הקים ויחזיקו וגו' ולא נתפוס מינים בצרבעים שנה שהיו במדבר, וא"כ היו ישראל בזמן יזיחם ממזרים משה ועשרים רבוא מקענם ועד גדולם כולם זכרים ולא יולאו חלל אחד ממששים או אחד מממש מאות, שהם

בפועל תכמות ישראל בכל הדורות הבאים שנתקיים בהם ככוכבי השמים לרוב וכחול הים ובעפר הארץ, מלך היות כל השמות העתיקות ללכת מזיוות בצעמד הכבחר והקדוש, וכמו שאמר הכתוב צירוש צכריתה הצבית (דברים כ"ט) ולא אחס לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה, כמו שדרשו חז"ל לרבות דורות הבאים וגרים העתיקים להשגייר, וא"כ יהיה כמותם אז כל מה שהיו באותו הדור וכלל כל הדורות הבאים, והיתה מעלת מרע"ה גדולה שהיה סרסור לכלם וידע כל מה שידעו כלם לעתיד, וכמו שאמרו חז"ל מה שקלמית אומר בפני רבו נאמר למשה בסיני : ורדויות כמות דור זה על לך הפלל שלא כדרך שאר הדורות נתייחס ריבויים לאל ית' באומרו לזאתו וזכרותו, ר"ל שנהיו לזכרות ועם רב כדרך פלל על יד השם, וכן מה שנאמר (שמות ד') בני צבויי ישראל ירלה שנתכרכו ונתכרכו על ידו על לך הפלל, וכל זה היה בזכות יעקב אבינו ע"ה שהיתה מעמו שלימה וירד למזרים צמתי מעט, כמו שכתוב (דברים י') בצעתי נפש ירדו לצוהיך מזרימים ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים לרוב, כי הוא דבר זר לפי הכצע מע' נפש יתרכו כל כך בצעט מן הזמן, ולזה אמר ועתה שמך ה' אלהיך, כלו' ועתה בצעט מן הזמן שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים לרוב עד דרך פלל מלך לצוהיך שירד למזרים יעקב ובניו, ונוכל לומר כי דזכות מה שהיה יעקב אבינו נקי וטהור פ"ד שנה שלא ראה קרי מומיו ורואינו היה טפה רהטונה שלו, כמו שכתוב (בראשית מ"ט) כחי וזרשיה לוי, וזה שיפרו וירבו בניו בכמות זה הזמן שנשתעבדו בהם במזרים כי משעה שנשתעבדו בהם פרו ורבו שלא כדרך העולם וכמו שכתוב (שמות א') וכאשר יענו אותו כן ירבה וגו', וע"כ נקראו בניו, וזכות ישראל כן אביהם פרו ורבו, כמו שכתוב בני ישראל פרו וגו' וע"כ זכו לקבלת התורה ואמרו להם בכל פרה דבר אל בני ישראל וגו' :

וד'שתבל וראה השגחת השי"ת על הדור הזה שקבלו התורה שהוגבל וסוטה זמן חולדותם לזמן מתיחס, שנולדו ב'מ' שנה ומתו ב'מ' שנה, יום לשנה כנגד ארבעים יום שעמד משה בהר לקבל הלוחות, וזמן חולדותם שהיה ב'מ' שנה מתחלה ממנין צ"כ מן עשרים שנה ועד ששים שנה שהיו ת"ר אלף ויולאו מזרים כולם חז"ל שקטן שבהם עשרים שנה קודם ללכת ממזרים, והגדול שבהם נולד פחות מששים שנה קודם ללכת ממזרים, וא"כ נולדו ת"ר אלף ויולאו מזרים מקבלים התורה ב'מ' שנה, וכדי שלא תהא מדה פורענות יתירה על מדה עוצה, כשנגזר עליהם שימותו במדבר האריך להם שימותו ב'מ' שנה ולא ימות אחד מהם פחות מן ששים,

הצד השני מן האותיות והמופתים שנעשו על ידו, וזהו ג"כ מלד כמוהם ומלד איכותם, אם מלד כמוהם הוא מבוחר שאין בכל הכביאים מי שעשה כ"כ מופתים כמרע"ה, וכלל כל מופתי הכביאים לא יגיעו כולם למופתים שנעשו על ידי מרע"ה במלרים, תורת המעשה לנחש ולרעת ידו והיות המים לדם ציבשה ועשר מכות שהיה כל אחת ממכה מכות, וייליאת מלרים וקריעתו על סוף שהיו צו עשרה נסים ומלחמת עמלק וענני כבוד ומן ובאר ונתינת הסורה בקולות וברקים ועשיית המשכן שהיו כמה נסים צבשייתו ופתיחת הארץ ושאר נסים כנלים או נרמזים בכחוב, כלם ראייה על מעלת הכביא שנעשו על ידו :

ואם מלד איכותם הוא מבוחר שהיו גדולים ומפורסמים יותר מהנסים שנעשו על יד שום נביא, צהיות כולם מפורסמים ויודעים לכל ישראל ולכל מלרים ושמעו עמים כולם ירגזון, וצוה נכרת מעלת גדולת נבואת מרע"ה ואתחת הסורה שתיחפה על ידו, וכמו שכתוב ולא קם נביא עוד בישראל כמשא וגו', באר המעלות אשר היו לו על כל הכביאים, ואמר אשר ידעו ה' פנים אל פנים כי צוה נכללו כל הסבדלים והמעלות שזין נבואת משה לשאר הכביאים, ואמר (דברים ל"ד) לכל האותיות והמופתים וגו' לפיכך ולכל עבדיו ולכל ארצו, לסיבות כמותם שהיו רבים ופרסומם לעין כל מבלי חולק, ולכל היד החזקה וגו' לעיני כל ישראל, כולל נתינת הסורה וכמו שדרשו ז"ל, ושאר הנסים שנעשו לעיני כולם בלי שום חולק שיחלוק ויאמר שהיה דרך עבד אלה כלם היו נגד עיני העולם ועבד ד' יסודות שעליהם נוסד כל העולם וכמו שכתבו המפרשים ז"ל שבעשר מכות נמשכות ומיוחסות לד' יסודות אשר מעולם לא נעשו אותות כאלו והנביא יעד שיעשו דוגמתם לעתיד, אמר (יואל ד') ונתינת מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותמרות עשן, שמורה שהמופתים יהיו גדולים שהיו מופתים בשמים שהוא גשם החמישי כעמידת השמש ופתיחת ים סוף וצד' יסודות בארץ וצמים שהפכו לדם וכאש שזיק וישרוף לרשעים וייתחם גם כן בהפכת האויר לתמרות עשן :

הצד ה' מן הסבדא על היות מרע"ה רבין נביאים הקודמים והמאוחרים אליו הוא מלד ששבע שתיחפה אליו והוא שבע לוי, כי לוי היה המובחר בקדושה שבצני יעקב אבינו שהיה עשירי קודש וכמו שדרשו חז"ל, והיה ראוי יותר מאחיו שילא ממנו מי שיגאל את ישראל ותתקן הסורה על ידו ומי שיגאל את ישראל משעבוד גדול כזה ותתקן הסורה על ידו ראוי שהיה רבין של כל הכביאים ושלא יקום נביא כמוהו, כדי שלא יוכל לחלוק על שום דבר מדבריו, וכדי שהיה יותר ראוי ושלא בצבע בריאתו היתה אמו ג"כ יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במלרים, לידתה במלרים והורתה בארץ נענן, ולקחה עמרם

שהם חמשים או ת"ק פעמים יותר ממאה ועשרים רבוא יולאי מלרים לבד הנשים כנזכר, ונולדו כולם אחר שנולדה מרים שהיתה תחלת זמן השעבוד כמו ש"ד שגם קודם יליאת מלרים, ואי אפשר שהיה כזאת בישראל בזרות הבאים שירבו ויפרו המון רב כזה במעט מן השנים הנז', ולא נעשה פלא זה לרוב זה אלא מפני שהיו מתדיין לקבל הסורה מפי הנבזרה, וכמו שהיה דרך פלא השגת כולם מעלת השמיעה מפי הנבזרה הנכי ולא יהיה לך כן היה דרך פלא יליאתם לאויר העולם בזמן קצר כזה, והפלא הראשון היה שבת הפלא השני, ועל זה אמר הכביא עניו (מיכה ז') כיינו לאחך מארץ מלרים ארצנו נפלאות, וכן אמר הכתוב (תהלים קט"ז) ה' זכרנו יבדך יבדך וגו' את בית אהרן וגו' הקטנים עם הגדולים, והוא מכלל זה הלל הנאמר בייליאת מלרים, ונראה כי עיקר מה שנתבררו ישראל במלרים בכמותם היה בצרכים, כמו שפרשה לא גזר אלה על הזכרים כך הקב"ה צדך אוחם, וכן כמו שעיקר השעבוד והענוי לא היה אלא על הזכרים כך הרבוי לא היה אלא לזכרים שהיו יולדות ששה זכרים בזכרם א', ולכן דרשו המופתים עלו אחד ממתשה שהיה ראוי שילדו א' או שנים על הרוב בזכרם א' וילדו ו', והנה שבע לוי שלא נשתעבדו צו ולא היה בכלל פרו וישרו ולא עלה אלה כמו חלי או שליש מה שעלם מנין כל שבע ושבע, ולמי שאומר א' מחמשים או א' מת"ק יפרש פרו וישרו יותר משהם בזכרם אחד, ולכן אמר על זמן זה ה' זכרנו יבדך, כנגד מה שהיה רצו למעט אותם והשליכות ליאור ולשעבד בהם, והראיה שאם היה צרובי כדרך נעבד העולם כל כך נקבות כמו זכרים או יותר כמנהג אס כן כשמחו בשלשת ימי אפלה חמשים פעמים או ת"ק יותר מששים רבוא, מסתמא לא מתו כי אם ארבעים שהיו רשעים לא השנים שהיו לרקניות, כמו שאמר בזכות נסים לרקניות יגלו ישראל ממלרים, ואם היו הנשים כארבעים שזר בנימין אס כן היו בייליאת מלרים ממיס פעמים או ת"ק פעמים יותר הנשים מן האנשים, כי לא מתו מוסן בשלשת ימי האפלה וגם לא במדבר כי לא נגזרו גזרים אלה על הזכרים וכולן נכנסו לארץ, ואם היו כל כך היה דבר פלא, ולא מלינו צדק רבנו בצמקא ולא בצמרתא אלא ודאי נראה שהיה הרבוי כפי הענוי כמו שזכר לאנשים ולא לנשים, ועל זה אמר המשורר ה' זכרנו יבדך וגו', ואמר הקטנים עם הגדולים ירלה קטנים מכן עשירי וגדולים מכן ס', שהיו כל כך כמו מכן עשירי עם ששים, והפלת רבויים במעט השנים על דרך פלא היה מפני שיבוי רחמים לקבלת הסורה כמו שזכר :

וקרי כי מלד מעלת דור מקבלי הסורה גם כן יש הארעה למעלת נבואת מרע"ה שתיחפה על ידו ממעלת שאר הכביאים :

9 ז [בית אלהים]

עמרם לו לאשה אע"פ שהיתה דודתו כי לא
 יתקנה אחרת מצבות לוי ראויה לו כי לא ירדו
 למצרים נשים מזרע יעקב כי אם שרה בת אשר
 ליוכבד השלימה מגין ע' נפש, שאם היו שם
 צבות לשבעים לא היה לר"ך שהשלים יוכבד מגין
 ע' כיון שטולדה במצרים, ומכאן שלא נולדו
 תאומות עם כל שבט אלא כנעניות נשאו שאם
 היו נשי השבעים גם כן צבות יעקב הרי היו יותר
 משבעים לא יוכבד שטולדה בין החמות, וכן פ'
 רש"י ז"ל (בראשית מ"ו) כל נפש צביו וצבתו וגו'
 שרה בת אשר ויוכבד בת לוי, נראה שלא היו
 צבות אחרות כשירדו למצרים, ואע"פ שח"כ
 נולדו לקהת במצרים עמרם ואחיו ומסתמא נולדו
 לכל צביהם עוד צבים וצבות, לא לקה מצבות
 גרשון ומררי צבות אחי אציו או מצבות אחיו ילטר
 חצרון ועוזאל, מפני שהיה יודע שצביו יהיו
 רועי ישראל ועל ידיהם ילאו ישראל ממלרים רלה
 ליקח את יוכבד שהיתה בת לוי ממם וקרובה
 יותר לקדושת לוי משאר הבנות, וכן מפני שהיא
 היתה משלמת מגין שבעים נפש, לטובת כי היו
 חשובים מצביעים אומות ויותר ולא ישלמו עליהם
 אומת מצרים לעולם ויהיו נגאלים ע"י צביה של
 יוכבד שהיתה הורחה בזר"ך כנען שלא במקום
 שעבודם ובא"י לרמוז חזרה ישראל לארצם על
 ידי צביה משה אהרן ומרים ויהא עלמה תחזור
 לרמוז על היותה עומדים ומלפיה זמן הישועה מן
 החומות שילאו משם ציד רמה, ומפני שיעקר
 הגאולה ונתינת התורה היתה על יד משה רבינו
 נעשו כמו נישואים מחדש כשנולד הוא להורות כי
 עיקר מה שלקח עמרם יוכבד דודתו היה בשביל
 מרע"ה שהיה רוען של כל ישראל ולכך חלה את
 שניהם בלוי ואמר (שמות ז') ויך איש מצית לוי
 ויקח את בת לוי והשר האשה וגו', להורות כי
 מלך היות שניהם מצית לוי ילא מהם אור העולם
 מרע"ה וטולדה בכניסתן למצרים ומיתה עד זמן
 יליאתם, ויותר לרמוז כי לידתה היתה ללורך
 כניסה וליאת ישראל ממלריים צביה יגאלו אותם
 ובכילוי היתה שומרת וממנתה אותם על זמן עמרם
 שם מכניסתם עד יליאתם, וכמו שאמר הכתוב
 וסם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה
 ללוי במצרים, לידתה במצרים והורחה בזר"ך
 כנען ותלך לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים
 אחותם, כי סיבה לידתה בזמן כניסתם למצרים
 היה להוליד סבנים הגואלים כמו שזכר, והיו
 שני חייה ר"ג שנה לפחות מזמן ירידת ישראל
 למצרים עד יליאתם שהם רד"ו שנה ועוד מ' שנה
 שעמדו במדבר עד שסכנסו לזר"ך הם ר"ג, והם
 כנגד ימי שני חיי שלשת צביה הגואלים בזמן
 גאולתם, משה פ' אהרן ס"ג מרים פ"ג הם ר"ן
 פחות א', והיו ימי שני חייהם בזמן הגאולה בזמן
 שהיו ישראל בשעבוד במצרים וזמן שהיו במדבר

עד שסכנסו לזר"ך שהם ר"ן כמו שזכר, והיה זמן
 שעבוד ישראל וגאולתם ועמידתם במדבר רמוז
 צימי שני חיי הגואלים בזמן שנאלו את ישראל.
 ולאפשר כי זה היה הסיון הנמסר בידם מאבותיהם
 פקד פקדתי אתכם, כל מי שיבאר אותם ויתחיל
 באלו האותיות פ"ה פ"ה פ"ה שהוא סימן שנותיהם
 ידעו כי הוא הגואל ולא ראו כי שנות משה אהרן
 ומרים היו מורים על זמן עמידתם במצרים ובמדבר
 שכבר היה מסורת ציד קתם גם כן ארבעים
 שנה שיתעכבו במדבר וראו שכפי שנותיהם הגיע
 זמן בגאולה, ולזה כתוב מיד ויאמן העם וגו',
 וכן כל ימי חייהם וימי חיי אביהם עמרם שהיו
 קל"ו רמוזים במקום שרמוז השעבוד, שאמר
 הכתוב (בראשית מ"ב) רד"ו שמה ושצ"ו לנו משם,
 סימן השעבוד רד"ו וסימן שני הגואלים השלש"ה שהיו
 ש"ע פחות א' ושני אביהם קל"ו הם הק"ו שלמים
 כמנין שצ"ו, כאלו אמר רד"ו שמה בשעבוד
 ושצ"ו לנו משם, כי ע"י הגואלים שיהיו לנו
 שמינין שנותיהם כמנין שצ"ו, כי כלם השלימו
 שנותיהם ונכנסו לשנה האחרת וממלא מגין שנותם
 שצ"ו שהיו נגאלים כשישלמו רד"ו:

הצדק הרביעי שמהם הוא רבן של כל נביאים,
 הוא מלך הזמן והדור שהיה בו, שהיה
 אחר כ"ו דורות שזכרנו העולם ולא נתקיים אלא
 בחסדו ית' כמנין שמו ית', והני כ"ו כי לעולם
 חסדו כנגד כ"ו דורות אלו, כי רשם האל יתברך
 שילאו כל האומות לפועל צבולם שבעים אומות
 מצוי נח ואחר כך ישמעאל ושאר בני קטורה
 מאברהם והם מילתן וזכרנו כי ילא בני יעקב
 צדורים מכל פסולת ראויים לקבל התורה, אחר
 שהגיעו למגין ת"ר אלף ויהיו כל האומות מלויות
 בעולם בזמן שתכנן התורה ולא ימלאו כלי מחזיק
 את התורה כי אם בני אברהם ילחק ויעקב, כי
 צוה יתוסף להם זכות לפני האל ית' ומעלה בפני
 כל האומות שזכר בהם האל ית':

וכפני שהגיע זמן יליאת מצרים ונתינת התורה,
 ילא מרע"ה ללאיר העולם כדי שילאו
 ממלריים ויקבלו תורה על ידו שהוא היה לפניו
 ית' מוכן וראוי מכל הדורות העוברים והעתידים
 להצבראות, ולכך אמר לו האל ית' (שמות ז') וזה
 לך האות כי אנכי שלחתיך בהוליות את העם
 ממלריים מעבדון את האלהים על הסר הזה כי
 היותו שליח הסי"ת היה להוליא את ישראל ממלריים
 ושיקבלו התורה, ולהורות על מעלה נבואתו
 משאר הנביאים כי היתה לסבת לאתם ממלריים
 וקבלם התורה על ידו, אמר זה לך האות כי
 אנכי שלחתיך כלומר שזה יהיה לך אות שאהיה
 מיחד ורבן של כל נביאים מלך היות שליחותך
 לדברים גדולים ולכך שמי ומסותי יתיחד יותר
 לך בשואתך משאר כל הנביאים, וזהו הכללה
 בחצרו כי אנכי שלחתיך, אנכי בחלום שקרא
 המאירי ומנהיגתם שלי אני שולחך לא כנבואת
 שאר

ימי חפלה שהם היו עזו פנים שדזור ישראל ששתלן הקב"ה להשלים אלף דור קודם שהתן התורה, ולמי שאומר א' מחמשים או א' מחמשים יהיו הדורות מבני קין ודור חטט דודר הפלגה הרבה דורות עד שיסלימו לאלף דור קודם מתן תורה, ויחסיים הכתוב שאמר דבר לוס לאלף דור, שאוס התורה אחר אלף דור ממש כמו שכתבתי ומתחלה עלה במחשבה שיהיו הדורות אלף זס אחר זס ממש ורלה שאין העולם מתקיים וכו' עמד ושחלן בחלו הכ"ו דורות, וכן נראה מדרשה הכתוב (חיוב כ"ב) אשר קומטו שדמר באוחס התקע"ד דורות, וכל אוחס הפסוקים נדרשים על דור המבול ואומר עליהם אשר קומטו שכבר נקמטו כל אלו הדורות קודם מתן תורה. וא"כ נכתבאר כי גם מלד יהיו מרע"ס בזמן נתינת התורה אף כי לא יהיה מחוכה על ידו יש לו יתר שאת ומעלה מכל שאר הנביאים שהיו קודם ואח"כ, ונתבארה רח"ס מן הסברא בד' לודין, וכלך אל רח"ס העומה :

פרק שנים ועשרים

ונאמר כי הראיה מן המוחש כי מרע"ה הוא רבן של כל הנביאים, מה שראו אבותינו יולא מלרים ובאזניהם שמעו וספרו לנו מה שנתפרסם אללס מן הכסים הגדולים שנעשו על ידי משה רבינו במכות מלרים שידעו וראו המכות במלרים והפלא ה' בינס למלרים שלא נגעו בהם, כי היה מופת גדול לנודל הנס ושהיה מאחו ית' אר"ג שזכת ערוב (שמות ח') והפליתי וגו' את אר"ג בשן וגו' למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, להפריש ולהבדיל בין ישראל לביניכם, וכולם היו יודעים כל מכה ומכה שהיה מציא משה על מלרים חימתי יביאנה ואימתי יסייגה מהס ושבהס לא יגע רע. ואפשר לפרש ענין זס על מ"ש הכתוב (שם ו') וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויולס אל בני ישראל ואל פרעה מלך מלרים להוילא וגו', כי לוס אוחס שידיעו לבני ישראל קודם המכה שיביא על פרעה ואח"כ יביא אל פרעה, כמו שכתוב בכלס בא אל פרעה ואמרת אליו וגו' כדי שילאו מלרים נקיים ממלרים בלי שוס לער, וכמו שאמר אח"כ ונתתי את ידי במלרים והולאתי את לבאותי וגו' בשפטים גדולים, כי אינו לריך עתה להודיע לנו שיוילאס ממלרים אללס שיוילאס מכלל מלרים במכות כי אפי' לער בעלמא או פחד מהמכה לא יגיע, ולא שימטיע המכה שבביל שלא תגע בהם אללס התיס גדולה המכה ואפי' הכי לא תגע בהם, וזהו הנראה באומרנו והולאתי את וגו' בשפטים גדולים, כי הנס שהשפטים יהיו גדולים אוליא ואבדיל את ישראל ממלרים, ובזה ידעו מלרים כי מתחו הם, כמו שכתוב וידעו מלרים כי אני ה' בנעותי את ידי במלרים והולאתי את בני ישראל מתוכם כלומר

שאר הנביאים שהיא באספקלריא שאינה מאירה : והנה היות עתה הנעת זמן נתינת התורה מתבאר ממה שאז"ל (פסחים ק"ח) דהני לכו כל"ח כנגד כ"ו דורות שמד העולם בלא תורה בחסדו ית', שרלה שלא היה אפשר לעמוד קיים יותר חס לתתן התורה ומתחלה עלה במחשבה לפניו ית' שלא ליהנה עד אלף דור וכמ"ש הכתוב (תהלים ק"ה) דבר לוס לאלף דור וכשראה שאין העולם מתקיים בלא תורה עמד וטרד התקע"ד דורות או שחלן בכל דור ודור כמו שדרשו בהגיגה (דף י"ד) על פסוק אשר קומטו בלא עת וגו'. וענין מה שחשב מקודם שלא ליתנה עד אלף דור להורות על מעלתה כי לא היה אפשר לקבלתה לשוס נברא עד שיזדככו דור אחר דור עד אלף דור לפחות ויהיו ראוים לקבלתה, כמו שהסומר מלוותיה זטהה עומדה לו לאלף דור וכמו שאמר הכתוב ולשאומרי מלוותי לאלף דור, ולאובי השס יתב' לאלפים וכמו שאמר הכתוב ועושה חסד לאלפים לאובי וגו', וכשינתנה לכ"ו דורות שמה"ס ועד משה זס אחר זס כבר היו כאלמים האלף דור שעלו במחשבה שחלן בכל דור שפעשרה דורות שמתלס ועד נח מקין ודורותיו עד המבול שהיו תרנ"ו שנס ולא נמנו כמה דורות היו מקין בחלו התרנ"ו שנס ואמר שהיו כמה דורות שהיה קודם שהוליד אדם חס חת חוך ק"ל שנה נולדו שבעה דורות לקין שררה שהיו מולידים בני ע"ו או עשרים שנה, וכמו שכתוב בהס ויולד לחמוך את עירד ועירד ילד את מחויאל וגו' שררה שמיד היו מולידים ואחר כך כתוב וילד אדם עוד וגו' ותלד בן וגו', וכן עד תרנ"ו שנס שער המבול היו כמה דורות מקין שלא עלו בחשבון כ"ו דורות שכולס נמחו במבול ולא נשאר מהס זכר מה שלא היה בן צרע שם שממנו הושתת העולם נח ובניו שנקשאו אחר המבול, ומסה היו שבעים אומות והאבות ותולדותיהם, ואס כין שיהי מייב מיתה מיד והיה העולם מתקיים בשה ובניו האריך לו האל ית' כדי שילאו כמה דורות שחולים בדורות שממנו על המבול, והס עזו פנים שבדורות ההס שעליהם בא המבול כי בסבת חטא קין ראה שאין העולם מתקיים אלס היו נמשכין כמה דורות קודם כתינת התורה ולכך התחיל לשחול האלף דור ממנו, וכן בדור אנוש שחל כמה דורות שלא נזכרו יותר ממה שהיו ראוים להיות והיף עליהם את מי הים צ' פעמים, כמו שאמרנו שדדרש עד פס הבוא וגו', וכן בדור הפלגה. וכדי שלא לתת פתחון פס לאומות העולם שחל גם כן מהס שבני ישראל כשהיו במלרים, למי שאומר וחמושים אחד מחמשה היו ד' דורות כי דור יולא מלרים היו ה"ר אלף ולא ילאו אללס ההומס ממה שהיו, ולמי שאומר א' מחמשים היו חמשים דורות פחות א', ולמי שאומר א' המחס מאות היו ח"ק דורות פחות א' במלרים, כל דור כיוילא מלרים ומחו כולס בשלשת

לומר בהיותם בין המלרים עלמם לא תנע זהם
זכר רע מהמכות לא לזכר במקום גשן שהיו
זה בני ישראל :

וכן זי'אח מלרים כתיב (שם י"ד) וה' סולך
לפניהם ויהם בעמוד ענן לנהומם הדרך ולילה
בעמוד אש להירם וגו' לא ימיס וגו' לפני
העם, וזבעה עניו כבוד הולכים עמהם הכל על
פי משה רבינו וכמו שאמר הכתוב (במדבר ט')
על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו על פי ה' ביד משה
כמו שדרשו במדרש, וכן בקריעת ים סוף ראו
הנסים שנעשו להם בים וזכרית המלרים
והשועתם וכמו שכתוב וירא ישראל את היד הגדול'
וגו' ויחמינו זהו וזמשה עמד, שהגיד להם כל
מה שהיה מקודם, כמו שאמר התיזבו וראו את
ישועת ה' וגו' ה' ילהם לכם וגו', ואמרו ז"ל
אם זמשה האמינו ק"ו זה, ומה ת"ל ללמדך
שכל המאמין ברועי ישראל כחילו מאמין במי
שאמר והיה העולם :

וכן במתן תורה ראו את משה רבינו יורד ועולה
להר וההר בוער באש עד לצ השמים, ואמר
הכתוב גם כן (שמות כ"ד) ומראה כבוד ה' כאש
אובלת ברשם ההר לעיני בני ישראל, וכולם היו
עדים כאמנים למשה שהיה בראו האל ית', מה
שחין כן בשאר הנביאים שאינם יודעים אלא על
מה שמגידים בהתודות ואינו נופל מדבריהם
ארצה, וכן כששמעו דבור ראשון הרגישו בעלמם
שילאחה נשמתן וכמו שכתוב (שה"ש ה') נפשי ילאה
בדברו שכל ה' מהם הרגישו שילאחה נשמתו והזרה
אליו וראו כי על כל דבור שילא מפי הקב"ה חזרו
לאחוריהם וז' מילין ומלאכי השרת מדיין אותן
וכו', וראו את הקולות וכו', רואין את הגשעם
מה שאי אפשר, ונהרפלו כל בעלי מומין ושאר
נסים ומעלות שהשיגו במעמד הר סיני, וידעו
כי את הכל השיגו באמצעות גודל כבודת מרע"ה,
וכמו שאמרו לו (שמות כ') דבר אחת עמנו
וגשמעה ואל ידבר עמנו אלהים וגו', ואחר כך
ראו אותם עולה להר ונתלה הר סיני ונפתחו
השמים וכנסו ראש ההר בתוך השמים והערפל
מכסה את ההר והקב"ה יושב על כסאו, כמו
שדרשו על פסוק וירד ה' על הר סיני, וראו
שנתקבצו בהר ארבעים יומם ומ' לילה להם לא
חלל ומים לא שתי קודם עליהם שיתפרנסו ויוון
בו ויתעלם גופו כדי שיוכל להתענות מ' יום ומ'
לילה וכן שנים ושלישים, וראו הלהות בידיו
שהיו מעשה אלהים ומכתב אלהים ויעבור ה' על
פניו ויקרא וגו', וכתיב והיה צבוא משה האהלה
ירד עמוד הענן, והיו אומרים אשמרי וילדתו וראו
קירון פניו ויראו מנשת אליו, וראו שעמד בפרץ
להשיב חמת ה' מהשחיתם על מה שהכעיתו את
ה' כמה פעמים, וכן ידעו כי ג' מתנות טובות מן
ועניו כבוד ובאר באו בזכות שלשם וכולם חזרו
בזכות משה כשמתו אהרן ומרים, וכן כל שאר

נסים והנפלאות שראו הם צעניהם שנעשו על יד
משה מה שלא ראו שום דור על יד שום נביא,
כלם ראוה מן התום כי משה רבינו הוא רבן של
כל הנביאים העזרים והעמידים :

והראיה הן הקבלה והוא מספרי הקדש ומדברי
חז"ל, הוא משה שנאמר בלידתו (שמות
צ') ותרא אותו כי טוב הוא שנחמלא בנית כולו
אורה, והנסים שנעשו לו עד שניגל מנזרת פרעה
ואח"כ ניגל גם כן מהרב פרעה, וראינו בתחלת
נבואתו שהיה מוכרב בשליחות כמה ימים וספיר בו
האל ית' ומכר בידו את שם המפורש, כמ"ש חז"ל
על שהיה אשר ראיה, מה שלא היה כן לשום נביא
מעולם, וכן כלל האותות והמופתים שנעשו על ידו
במלרים ובמדבר, וככתוב בפ"י בצורה וקלמס ברמז
תחלה אל הוראחו בקדושת נם, שהיתה יוכבד בת
ק"ל שהה ונקראה בת שגולדו זה סימני נערות ועם'
זה מעשה לקוחין הושיבה באפריון וכו' וכשגולד
נחמלא הבית כלו אורה, ונערותיה הולכות אהא
גבריהל והבטן בקרקה, ותשלח את אמתה
שנשקרבבה אמתה הרבקה, ותראה רחמה שמו
שכינה, אשה מינקת מן העבריות שהחזירתו על
המלריות כולן ולא ינק שהיה עמיד לזכר עם
השכינה, ובשנת ה' ללידתו לקח העטרה מעל
ראת המלך וישם אותה על ראשו ורלה להרנו עד
ששלח אלהים מלאך וזילו על ידי שפלים והגמלת,
שלקח המלאך ידו על הגמלת וישאה אל פיו
ותבער קלת שפתיו ונעשה ככד פה, ובהיותו בן י"ח
וירא איש מלרי מכה איש עברי ויך את המלרי
ובשם המפורש, והנה שני אנשים עברים נלים וגו'
וישקם להרוב את משה שנעשה לוהרו כעין שיש,
ויברח משה מלאך ירד כדמות משה וסבריתו וכמה
נסים נעשו לו כל אכולוסי פרעה מהן נעשו אלמין
מהן נעשו חרשין מהם סומים, ובמדיון היה אכור
בבית האסורים ויאל ותלם מעט ספיר שהיה נקוב
בגנת יתרו והי' חקוק בו שם המפורש, הוא המטה
שגברו בין השמשות של שבת בראשית בנן עין
ולקחו אדם הראשון וירד למלרים והגיע לידו יתרו
וכנעו בננו, אח"כ ראה הסנה בוער באש והסנה
אינו אכול וגו', והיה אש לא יחמינו לקול הזאת
הראשון מה ת"ל לקול שהיה המטה מדבר לפני
ישראל עם משה הייתי במדיון ונשפתי לגשם וכו',
גם המטה והיד והמים שלשהם בהפסס ועשר
מכות דל"ך עד"ש באח"כ, כי הפילות הנם
פלאים עשה הקב"ה בהם ומטיר לא נתך ארצה
שגלו באויר וכן כל מכה טיו זה כמה נסים,
ויקה משה את עלמות יוסף לך ארונו על גילום
ועלה, גם כן זי'אח מלרים ביד רמה עניו כבוד
ובאר ומן קריעת ים סוף וכלל הנסים שנעשו שם,
ויורכו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים נם
בחורן נם, נסים שהיו נעשים בזמן ובבאר ובעני
כבוד, ותעל השלו ותכס את המטה ג' פרסאות
לכל רוח, עבור לפני העם ומטך אשר הכית

ספר שמואל פקידה חנה, ב"ק יולאת בכל יום עהיד לדיק אחד לעמוד ושמו שמואל וכו', ותכבד די ה' על האשדודים וגו', וישרנה הפרות שאמרו שירה וכו', ויבואו כל האמות האלה ביום ההוא וגו', ויאמר עד, ע"י בת קול, הלא קליד חטים היום וגו' ויתן ה' קולות ומטר ביום ההוא וגו', וילבש שאלו את דוד מדיו וגו', וכתוב משכמו ומעלה וגו', נסים שנעשו לדוד במלחמה גלית, ומלאך ברא אל שאלו מלאך הים, סלע המחלוקת שהחלק הסלע וגו', ויברך ה' את בית עובד אלוס וגו', ויהי בשמעך את קול הלעדה בראש הצבאים אז תחרץ וגו', כשנבא להפור חפר ע"ו מאות אמיני ולא תשכח תהומה וכו', האהה תבנה, בשביל חסדיו של דוד ירדה האש, ויחמול המלך על מפיצתה בקטן רחמים שלא תקלטו וכו', וישני בנוד וגו' ויעורו לו רגזי וגו' כמה נסים נעשו אותו היום, וישא דוד את שניו וגו' דל"ה וכלן כתיב בראותו את המלאך וגו', הם עשרים :

ספר מלכים מקום ארון הינו מן המדה, כרוכים בנס היו עומדים, בהבנתו מאליו הבית היה נבנה, מי הביא השמיר לשלמה הנער הביאו, וכמה נסים נעשו לשלמה כשחזר למלכותו, ירח בול ירח מבול שבכל שנה היו עושים רושע אותם הימים עד שנבנה בית המקדש ופסקו, ויחריבו הבדים וגו', בשעה ששפא שלמה את בת פרעה ירד נביראל ועצן קנה בית וכו', שבעה ימים ושבעה ימים וגו' ילאה צה קול ואמרה להם כלכם מזומנים לשו"ב, זה המופת אשר דבר ה' הכה מזבח נקרה וגשפך הדשן אשר עליו, וחיצים ידו וגו' ותשכ יד המלך אליו וגו', וילך וימלאהו בדרך וימיתו וגו' והאריה עומד אלל הנבלה, בימיו בנה חיאל באצירים בכורו יבדה ובשנוד הליב וגו', אם יהיה סל ומטר כי אם לפי דברי, והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר, כד הקמח לא כלתה וגו', ראי חי צבק וגו', צמרו לכס הפר האהלה לא יכלו להזיז אותו מן הארץ עד שפחה אליהו את פיו וכו', עניי וגו' עניי וגו', וינק על ידו ונעשו אנצבותיו כמעניות וכו', ותפול את שן וגו', ולא יעלך הגשם וגו', קוס אכול כי רב ממך הדרך וגו', ואיש משך בקשת לחומו השליט הקב"ה הרך בקשה, ותדר את מן השמים ותאכל אותו ואת חמסיו, וכן לשני, ויהי נא פי שנים בצותק אליו וגו', ויעל אליהו בשערה השמימה וגו', ויכה את המים ויחלו הנה והנה ויעבור אלישע וגו', אחר המים רפאלי למים האלה וגו', ויפן אחריו ויראה ויקבלל בשם ה' וגו', לא תראו רוח ולא תראו גשם והגחל ההוא ימלא מים וגו', ויעמוד השמן שהוקיר וברכה אחרונה גדולה מן הראשונה שנאמר ואת וצניך מהיי בנותר עד שיחיו המתים, קנת חיה אשר דבר אליה אלישע וגו' וינדל הילד וגו' וימת וגו' ויפקה הנער את שניו, ויאמר קל לעם ויאכלו ולא

בו את היאר וגו', מלחמת עמלק, מתן תורה, וכלל הנסים שנעשו בנתינתה, וינק משה חלי הכה מנעשה נסים נעשו בו, מלאכה המשכן וכלל הנסים שנעשו במלאכתו, שמן המשחה הרבה נסים נעשו בו, עמידת משה בצר מ' יום ומ' לילה פעם שנית ושלישית, מעשה הלווחות קידון פנים הקמת המשכן ושיית השכינה בו, במספר בני לוי כתיב מבן חדש השכינה מקדמתה ואומרת כך וכו' תינוקות יש צבאל זה, כתיב בצקר העגלות אשר לעבוד יותן להם היום שיהי קיימות, ויהי נכסוע הארון היו ב' נילונות של אש יולאות מתוך צדי ארון והיו שורפים לפניהם הכהנים והעקרים, במתאוננים ותצער צם אש ה', ויאמר ה' פתאום אל משה לאו שלששם וגו', בצדור אחד נקראו שלשתן מה שאין הפה יכולה לדבר, נס נרעה מרים ורשאותה, קפילת הארץ למרגלים בכל האמות אשר עשיתי בצרבו שהיו מתים ראשי העם, מיתת המרגלים במיתה משונה, ותפתח הארץ את פיה ואש ילאה מאת ה' ותאכל וגו' והמנסה נעלה, ויפך לין ויגמול שקדים, ויך את הסלע במטה עמיס, וייראו כל העדה כי גוע אהרן וישלח ה' בצם את הנחשים וגו', עשה לך סרף וגו', נכה נחל ארנון, אל תירא אותו, ועמידת השמש אחריו אתה מיהושע, ויפתח ה' את פי האהרן, ויהפוך ה' אלהיו לך את הקללה לברכה וגו', כגד השמש מי שטעה העני נקלף והשמש זורחת עליו, ששה נסים נעשו לפנחס במעשה זמרי, ופרח באויר ואתה אש בלעם ע"י הליץ, נעשה הנה בצנות מדוי, שמלתך לא בלתה מעליך וגו', השליחי יהשמים ותשמה הארץ שהיו דוממים, כשנבא שמאל אל משה ליטול נשמתו ספר לו כל הנסים שנעשו על ידו וכתב באותו יום י"ג ס"ה, ויעל משה מערבות מואב ויראהו ה' את כל הארץ וכל מה שעתיד להיות עד היום האחרון, ולא קם עוד נביא בישראל וגו', מלבד הנסים שנזכרו ונרמזו בחורה קודם שנולד מרע"ה, הכי כמו ע' נסים שנעשו על יד משה רבינו ובשפע נבואתו, ורובם כוללים נסים רבים מה שלא נעשה כלל הנביאים : ידו ושע שלח מרגלים ב' האנשים ותלפנו וגו', מחר יעשה ה' את נסים ופלאות, והם כריתת מי הירדן וכמה נסים אחרים שנכלל בו, הארון נא את נושאיו, וכן את שהיה עשרה האבנים האלה וגו' הקים יהושע בגלגל, ובאו להר גריזים ולהר שייבל יותר מששים מיל, ותפול ההומה החתיה וגו', ויהי בנוסם וגו' זה השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד עזקה וגו', שמש בגבעון דום וגו', חילוק הארץ על פי הנורל על פי ה', ה' ח' : ספר שופטים נחל קישון גרפס, כמה נסים שנעשו במלחמת סיכרא, ונדעון אמר אנסה נא בגוה וגו', שמשון המהולל ילא מאכל וגו' ויבקע אלהים את המכתש אשר בלתי וגו', ושאר נסים שנעשו לשמשון, ה' ס' :

ולא היה דבר רע בסיר, לרעת נעמן וישב צטור
כצטר נער קטן ויטטר וגו', נחיו ולרעת נעמן
חזק הבקך וגו', ויקצב ע"י ויפך וברזל וגו', וישלח
השם אל הים אל מלך ישראל לאמר השמר משבור
המקום הזה וגו', מי משלנו אל מלך ישראל וגו',
הן נא את הגוי הזה בסטורים וגו', פסק נא עיני
אלה וגו'. ויהי סאה סאת בשקל וגו' כדבר ה',
הן רואה בעיניך ומשם לא תחלך ויהי לו כן וגו',
זאת השאה וזה בנה וגו', אפילו בסוף העולם
המיים הקב"ה והביאו, ולא מלאו בם כי הם
כפות רגלים וידים שהיה גומלת חסד צדק, ועתה
ג' פעמים תכה את ארץ וגו', ויגע את האיש
בעלמות אלישע ויהי ויקס על רגליו, ויגע ה'
את המלך ויהי מורע עד יום מותו וגו', ואלא
עלאך ה' ויך במחנה אשור קס"ה אלף וגו',
והשפתי על ימך וגו'. קחו דבלת האניס, ויקרא
ישעיהו הכניא וגו', וישב הלל במעלות וגו', שלח
בראך בלאהן וגו' ספרים ומנחה וגו' לדרוש את
המופת שהיה בראך, ואותו היום שמת אחז ב'
שעות היה וכי חלם חזקיהו האדריגיה ויהיה,
כבודלנאלר ספרים דבלאהן היה וכו' אמר הכי הוא
לן למכתב וכו', כי רמז ג' פסיעות אחת נבריאח
אוקמיה וגו', מה עשה יכניס כנס מן הפתחות
צ"ה ואמר הואיל ולא זכינו כו' שצב כמין פסת
יד של אש ונתלתן וכו', נעשה לו כס ונתעברה
אשתו מעומד, שאלתיאל בנו אחיז בנו, הם ל"ח:
ספר ישעיה, שמשו שמים והאזיני ארץ והיו
השמים והארץ לרוממים, ושפת ה' קדקד בנות
ליון וגו' שפחה בזה דומת וכו', ובחן עד עמא
שפתים וגו' ויפך אלי אחד מן השרפים ובידו רלפה
במלקמים וגו', הנה נגע זה על שפתיו וגו', אחיה
לארזא ונכרוס כי מעא לפומיה נח נפשיה משוס
דאמר ובחן עם עמא שפתים וגו'. ציוס הסוא
יגלה ה' בפתר הסכירה וגו' אחא הקב"ה אידמי
כסבא וכו', הנה מעלמלך מעלמה וגו' ועטר עטה
מלמד שפחה זו לרעת וכו', חכף הארץ זמירות
וגו', בא על עית עשר מסעות נסע באותו היום
וכו', קחי רחיס ועמני קמח נפק בת קלא ואמר
עמא קטילא קטילת. כסי חזקיה בחלותו ובמלחמת
סנאריב הנזכר בספר מלכים, הם עשרה:
ספר ירמיהו וזיחאתו של ירמיה העולם זקן
זעק גדולה ומרה כבחור ואמר מעי מעי
וגו', כשאמר הקב"ה לירמיה קום קנה את השדה
יאל ירמיה מירושלים וירד מלאך מן השמים ונתן
רגליו על חומת ירושלים ופרטו וכו', נשאו עיניהם
הסואנים וראו ד' מלאכים וכו', נסים שיעש
הקב"ה לירמיהו צבור, יען אשר עשו נבלם בישראל
וינאפו את נשי רעיהם וגו'. על אחאז ולדקיה
שקלס מלך אשור עם יחושע בן יהולדק ויהושע
כיל וכו', הם ד':

והעלהו אלל חירס וכו'. הנבז צהרונים האלס
וגו', העלמות סיבסות שהחיה וחזקאל צלו עלמות
ועסמו לו על פניו אמר אחוסי כמס רבציין בא
מלאך וסברו על פיו, הם ד':
תרי עשר שמש ירח עמד זבלה וגו', את אחס
עושה דין לבן עמרס חנו מאיריס ואס לאו
אין חנו מאיריס וכו'. נכיס שנעשו ליונה ציס
ובמשי סדג: מירכה בת אכזיב לאכזב למלכי
ישראל, כשהמליכו את ירבעם ילאס בת קול
ואמר מי שהרג את פלשתי והוריס אחסס נת
יעשו ציוס שלוחים: נהרום ופרח לבנון אמלל,
נטע שלמה צביסמ"ק כל מיני מגדים של זכב
והיו מוליאריס פירות צמניסס וכו', וכסנכנסו
גויס להיכל יבשו: דבקיך כס שנעסס לחצוק
כשהולך דניאל לגוב האריות, הם ז':
כתובים צעס סקייס דוד ספר הלויס זחס
דעמו עליו וכו', נזדמנה לו לפרע אחת
אמרס דוד המלך אל תזוח דעתך וכו':
משלי קודס שצא שלמה היהס תורה דומס
לכניספס שאין לה ארויס עד שצא בלמס
ותקן משלים הרבס, ובשעס שתיקן עירובין
ונטילת ידיס ילאס ב"ק ואמרס בני אס חסס לכך
וגו'. סווא ימיוט באין מוסר וגו', ג' מלאכי חבלס
נזדמנו לדולב אחד שסכת מלמודו וכו':
דניאל שסס נכיס נעשו ציוס שהולכו חנניס
והצריו לכבשן וכו' דניאל שנילל מן
האריות, סס ידח די כתבס מנח מנח וגו', עזרא
וייעקו צקול גדול וגו', נפל פתקא מן שמיא
אמת וכו', מסורה יהליס וכו':
רות והסנה הובל עובר אפילו היס בסוף העולס
הטיסו הקב"ה והביאו וכו':
איכה רבתי השיב אחר ימינו מפני אויב וגו',
בשעס שנכנסו גויס לריכל ושרפוהו וכו',
בא מעערון ונפל על פניו וכו' הלך הקב"ה ומה"ס
ירמיה לפניו אל"ה הקב"ה לך וקרא את האבות
ומשע ואחרס שסס וידעיס לבכות וכו', ממנאל בן
דודי השציע מה"ס והורידן מזוייטין וכו' עד
ששינס הקב"ה להן שמות וכו', חלל ממלכס
שרי. ככל מגלת אסתר:
קהלת ויתרון ארץ ככל הוא, ככל עושה הקב"ה
שליחותו, ע"י נחש ע"י לפרע ע"י יהוש,
טיטוס הרעס נכנס לבית קדשי הקדשים וכו' זמן
לו הקב"ה יתוש וכו', הם עשרה בכחוביס, וקי"א
בצביאיש, הם קכ"א:
וברתחלתה של תורה קודס שולד משה רבינו
בציוס נכיס, כחחלת כבריאה ג'
פלאיס נעשו, בו ציוס נצברו בו ציוס ילאו תולדות
וילאו דשאיס ועמדו על פתח הקרקע עד שצא
אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו נשמים
וכו', שהקב"ס מתאווה לתפלתן של לדיקים, אדס"ר
היח מקלס העולס ועד קלס העולס, היח הקב"ס
ידו עליו ומעטו על אלף אחס, סחחיל הליין ללוות
כנגד

כנגד הנחם ואמר רשע אל הנש צי ישב בדיון עש
 חס וכו' וכיון שאלכ נפסט לפורן ונחלק העגן
 מעליו וכו'. והפיל סמאל וקצן רגליו כל הנחש וכו',
 משמה מחושלת שמעו קול רשע ברקיע וכו',
 שמחיו ועזאל צ' מלאכים ירדו מן ברקיע וכו',
 הלל נח במבול במים, נעל ב' כוכבים מימה
 והביא מבול לעולם, את קשתי נתתי בענן, דור
 הפלגה ויפן ה' אותם משם, וינגע ה' את פרעה
 וגו', ויחלק עליהם לילה מלאך שגזמן לו לילה
 שמו וכו', ויואל אותו החולה העלה אותו למעלה
 מכיפת ברקיע וכו'. שבעה מופתים נעשו בעולם
 שלא היה מקורם, מופת הראשון שגילל אברהם
 מכבשן האש, מופת ב' לידת שרה בת הששים
 שנה, ג' שזרקה שיבה באברהם אבינו, ד'
 שמקודם היה חסם מת צעטוש עד שזא יעקב
 וחלה וזהו לביה, מופת ה' קריעת ים סוף, ו' שמש
 צבצבון דום, ז' לא היה חסם עומד מחליו חלל
 מחזיקו ולהלן וכו', כעת חיה, רפואת אברהם
 ע"י מלאך, צבורת שרה, נכיסם שהיו נעשים
 באהל שרה ואח"כ באהל רבקה, הפיכת סדום
 ועמורה והלל לוט, כי עלור עלר ה' צעד כל רחם
 לביה אבימלך על דבר שרי וכו', ונכיס שנטשו
 לה הניקב בנים שרה, ובשעה שנקדה היא הרבה
 עקרות נפקד עמה הרשים הומים וכו', כי שמע
 אלהים את קול הגער וגו', נכיס שהיו צעקרת
 יחק, ואבוא היום אל העין וגו', נכיס שנטשו
 לאליעזר בהצלת רבקה, וישחר יחק לה' לנכח
 אשתו וגו', צרכת יחק ליעקב, ויפגע במקום
 ילד שם וגו', ויחק מאבני המקל וגו', ואחר
 ילדה בת וגו', ויחקה לו יעקב מקל לבנה וגו',
 המלאכים ציו שועטים מתוך לאן לנן ליעקב, ויפגעו
 צו מלאכי אלהים, נכיס שנטשו לו ליעקב עם אחיו
 עשו, ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו', וישעו ויהי
 חתה אלהים וגו' נכיס שנטשו לו ולצניו אז, וימלאהו
 חים ג' מלאכים נזדמנו לו, ויט אלהיאל הדרך בע"כ
 מלאך נזדמן לו וכו', לדקה ממני בנ' מקומות הופיע
 רש"ק צבית דינו של שם וכו' ילאה צ"ק ואמרה
 ממני, ולא שמע אליה וגו' שהביא הקדוש צ"ה
 איקונון של אציו ונתבייש וברח, ובני ישראל פרו
 וישלנו, וכלשך יענו אהוה כן ירבה וגו', וכשמניע
 זמן מולדיהן הולכות לשדה חתה ההשוח וכו'
 והקצ"ה שאלה משמי מרום אדו, הם כמו המשים,
 ושבעים שאחר לידת חסם רבינו הם ק"כ כשואויו
 של משה. וכן כלל כל הנכיסם שנזכרו או נרמזו
 צבצואים ובכתובים הם ק"כ, ללמד ששקול משה
 כנגד כל ישראל, ורוב כל אלו הנכיסם צפרט הנכיס
 הלך כמורה בתורה כוללים נכיס רבים, כינ"ח
 מלרים וקריעת ים סוף ומלחמת עמלק ונהיגה
 החורה, ואין מהפך לנדין הנכיסם הפרטיים,
 וכן לנכיסם שנטשו אח"כ מאנשי כנסת הגדולה עד
 עתה לכל הכבודים ואנשי מעשה אין מספר להם
 אפילו לנגלים כל שכן לנכסרים שמיצב עליהם

(חסלים קל"ד) לעושה נפלאות גדולות לבדו כל"ה,
 כי הנפלאות הם גדולות באיכותם וכן בצמותם כי
 הם נובנות לעולם כמו שאמר כל"ה:
 ואפ"ש' לתמר ג"כ כי אמר קודם סודו לאלהי
 האלהים כדו לחזוני האדונים, כי
 אלהים ואדונים הם המלאכים והנגלים כמו שפי'
 הרב ז' ועל ידיהם הוא ית' עושה רוב הנכיס,
 ואמר כי אע"כ אינו ראוי להודות כ"א לו ית',
 כי הוא אלהים האלהים ואדוני האדונים וצמאמרן
 ולוויי הם נעשים, ובפרט לירך הודאה פרטית
 לנכיס שהוא בעלמו עושה אותם מבלי חלמעי
 הוא ולא מלאך הוא ולא שרף לגודל מעלת הנכיס,
 ולכן אמר לעושה נפלאות גדולות לבדו יראה לבדו
 מבלי שום חלמעי וכן אפילו בעל הנכס אינו מכיר
 בכסו, ויראה מי שהוא רגיל להיות בעל הנכס והוא
 המלאך או השרף אינו מכיר בזה הנכס שעושה האל
 ית', ועל הרוב הנכיס הנעשים ע"י חלמעי הם
 מפורסמים למי שנעשה לו הנכס ולאחרים, והנכיס
 הנעשים על ידו ית' מבלי שום חלמעי אינם
 מפורסמים וידועים אפילו למי שנעשים לו, כי
 ידיעת החלמעי הוא סבת הפרסום, וכיון שאין
 לחלמעי שידעם אינם מתפרסמים, וכן אפשר
 לפרט לעושה נפלאות גדולות לבדו וגו' מה
 שפירשתי אלהי האלהים וכו', כי אפילו הנכיס
 והנפלאות שהוא עושה אותם על יד החלמעי אין
 ראוי להודות כ"א לו לבדו כי הוא העושה אותם
 לבדו כי אין כח לעליונים לעשות שום פלא וכס כי
 חס צמאמרן ובזוויי ית' וכו', וא"כ הוא לבדו
 העושה אותם ולא החלמעי שהוא המלאך או השרף:
 ולפע"מ נעשה הנכס על יד הלדיק בלי עזרת
 רבות מחתו ית', וזה הוא צמ"ב ית'
 שיכיסה על ידו ולדיק ונשע הוא, כמו פתיחה פי'
 הארץ ע"י משה ועמידת השמש ליהושע וזולתם,
 כי לא גלמנו ולא הורו על זה מקודם כמו צעבר
 מכות וקריעת ים סוף שנגעיה בהם משה קודם
 שעושה חלל בלא לווי ורשות הם צמ"מם צו ית'
 שיעשה הנכס על ידיהם, וזה הוא שאמרן על מה
 שכתוב (ש"ב צ"ב) לור ישראל מושל באדם לדיק
 מושל ביראת אלהים, הלדיקים כציבול מושלים
 צמה שהקצ"ה מושל, הקצ"ה פוקד עקרות ומיחה
 מחיס ורופא חולים ואלישע פוקד עקרה, כעת
 היה את חובצת בן, והמיה בן השומרים, וריפא
 לרעת נעמן וכו', בני חסה רואה שלא הזכירו
 הנכיסם שנעשים על פי האל יתברך חלל הנכיסם
 שעושה הנביא מדעתו, ואמרן מושל צמה שהקצ"ה
 מושל, כלומר כי כמו שהוא עושה נכיס לבדו ואינו
 נמלך בפמליהם של מעלה בן הלדיק יש לו בזה
 ממשלה שמושל נכס מבלי המלכה והוא ית' מוכיס
 על ידו, ובזה יש לו ית' שאת ומעלה ללדיק על
 המלאכים כי הם אינם יכולים לעשות דבר נס כי
 הם צלווי וברשות, והלדיק יש לו כח וממשלה
 צחוקק לדיקתו להשען על אלהיו שיכיסה על ידו
 וזה

וזכו שאמרו גדולים לדיקים יותר ממלאכי השרת וכו', וכמו שאוכיחו הגם שנעשה להנניח מישאל ועזרים כבבשן האש דכתיב (דניאל ג') רוי די רביעאה דמי לבר אלהין, חשיב לתלמא לדיקי ומלאך לבסוף :

ועם כל זה נפרש לעושה נפלאות גדולות לבדו כל"ח אפילו בגם הנעשה ע"י הלידיק מבלי נטיילת רשות והמלכה, וזה כי הלידיק אינו עושה דבר מלוחו סגם שאין כח צידו כ"א צפיו להחפיל לאל ית' שיעשה לו אותו הגם וכשהוא גוזר גם כן ואומר יעשה גם זה אין כח צידו לעשותו אלא שהאל ית' מקיים דבר עבדו ועושה הגם שגוזר הלידיק שיעשה כדי למלאות רלוטו כמו שהוא מקיים בכל ימיו דברי האל ית' ומלוחיו שומר, ח"כ עשיית הגם גם כי הוא על פי הלידיק האל ית' הוא העושה אותו ואליו יתייחס, וע"ז נאמר גם כן לעושה נפלאות גדולות לבדו כי ל"ח כמו שפי', והרי אפילו הנסים הנעשים ע"י הלידיקים במאמר וליווי האל ית' כי אין הלידיק עושה דבר כ"א במה שמלוה לו האל ית' והוא ית' הוא העושה הגם, כמו שמכות הצידיא האל ית' על המלריים במלריס שחמרו לו למשה ואהרן הם את מתן ריבן, או נעם ידך או אחת או אחרן, אין הרמת המטה והכאחו או נטיה ביד עושה הגם אלא מאמר האל והבדך ורלוטו, כי לא היה ספוק בהכאת המטה להוליח כנים ולא לקריעת הים כ"א ברלוטו ית', כ"א היה מכה בלי רשותו לא היה נעשה הגם שהוא חס לא היה רלוטו ית' מסכים לזה :

ולפעמים נעשה הגם בלי רשותו ית' ויש כח לעושה אותו לעשותו, כמו מי שהוא יודע ובקי בשמות הקדש ושימומן ויודע הממונה על כל דבר ודבר ותכניע אותו לעשות רלוטו ולמלאות חפלו בדבר שאין בו לורך מזה וקידוש השם, והעושה זה הוא נעשה מפני שחש קציע העולם וסדר הבריאה שברא האל ית' ואמר עליו וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וזכו עושה השתתמש בשמות הקדש שהוא בכלל ודאשתמש בהגם חלק, מפני שהוא לוקח ממשלה ושולטנות לעמנו לשנות סדר בריאתו והבדך שלא מדעתו ושלא מרלוטו :

וגתחזור לעיקר שאנו צו והוא כי משה רבינו ע"ה הוא חזון ורצון של נביאים כולם מן היסודות מן המוחש מן הסבלה, וכאמר כי גם שיש נביאים שנעשו כמים גדולים בשמים ובארץ כמו משה רבינו ע"ה, כאמרם ג' עמדה להם חמה משה ויבושע ונקדיומן בן גוריון, וכן יהושע ואלישע ורבי פנחס בן יאיר קרעו המים דומה לקריעת ים סוף, והרי אמרו חז"ל כי כל הנביאים שבאו אחר מרע"ה כלם קבלו נבואתם מסיני, רלוטם כי כל כח וכל שפע הנביאים נבואתם ועשיית הנסים קבלו מסיני בזכות מרע"ה ומגדול הכנה והשפעת נבואתו בסיני הושפע על הנביאים הבאים אחריו,

ובזה היה להם כח לעשות הנסים שנעשו על ידיהם, הרי משם זכה וזכה את הרבים שיעשה גם על ידיהם זכות הרבים ונסם תלוי בו :

ואם נסתכל בנסים שנעשו על יד מרע"ה נמלא הרבה מהם נעשו להללמו ולכבודו, הורתו בקדושת כח ולידתו במלואי היות כלו אורה, והיבום נערוה בת פרעה ושדבוב אמתה, ורחתה עמו שכינה ושלח ינק מן המלריות, וביאת המלאך להילכו כשלקח לכבוד מעל ראש המלך, והכחת המלרי בשם המפורש ובקשו להרגו ונעשה לו ארז כעין שיש ומלאך הבריחו אח"כ וכמה נסים שנעשו אז, לקול האות הראשון לקול המטע וכו', ענני כבוד ובחר ומן לכבוד שלשה, קירון פנים, אלו שלשה כבוד אחד נקראו לכבוד משה, גם לרעת מרים ורפואתה לכבודו, ונפתח הארץ את פיה והמנס נעלה לכבוד משה, וסמאל לא היה יכול לו, ויראשו ה' את כל הארץ וכו', הכל לכבודו, הרי יותר מעשרים נסים שנעשו להללת משה ולכבודו מה שלא נעשה כן לשום נביא מעולם, והוא ראייה על מעלת מדרגתו על שאר הנביאים, וכן גם ענני כבוד ובחר ומן הספיק זכותו לשיחיו מתמידים כל ארבעים שנה שהיו ישראל צמדבר שסיו לריכים להם, ובמיתו אחרן ומרים חזרו ענני כבוד ובחר לכבוד משה, זה ג"כ ראייה על מעלת משה רבינו, כי היו מתמידים הנסים הלידיקים בזכותו משך זמן ארוך מה שלא נעשה כן לשום נביא, כי גם אליהו המעורבים שסיו מביאים לו לחם וכד הקמה לא כלהם לא נמשך אלא זמן מועט וסיה דבר מיוחד וגם פרטי, והולאת פירות מנטיעות וזב שנעש שלמה היה לכבוד השליטה השורה בציב"מ"ק, ורפואת המים ע"י אלישע וברכה בשמן שאמר ואת ובניך תחיו צנוטר עד שיחיו הממים, לא נעשה הגם אלא פעם אחת ונתקיים, והיה אח"כ כמו דבר עובע לא כמן ובחר וענני כבוד שסיו מתחדשים בכל יום ויום כל ימי היותם צמדבר :

ובן מליו הפרש גדול מנבואת משה רבינו לשאר הנביאים, כי משה רבינו עיקר נבואתו היתה לפרסם שם האל ית' בעולם שהיה נשכה אז, וכמו שאמר פרעה מי ה' אשר אשמע צבולו להוליח צני ישראל ממלריס, ולרבות סרסור זיכיהו ובין האל ית' לשיקבלו את התורה ויהיו מובנים ליכנס לארץ, וכל הנסים שנעשו על ידו היו מכוונים לענין זה להפנת תכליות אלו, מה שלא נמלא שום נביא שהשיג מדרגה זאת, כי נבואת כלם לא היתה כ"א להוכיח את ישראל ולהעמידם בקיום לימוד התורה ועשיית המצות, וכמו שאמרו חז"ל (גדרים כ"ב) אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם כ"א ה' חומשי תורה וספר יהושע מפני שערכם של אי' כתוב בה, ולכן נתיחד לו למשה רבינו כלי לעשיית האותות והמופתיס והוא המטה שאמר עליו שנברא בע"ש בין השמשות מששת ימי בראשית וביה

לשם וסם לאברהם ואברהם ליוחק ויוחק ליעקב ויעקב ליוסף ויחן בצלמרון של פרעה ונעלו יארו ונטעו בחוף גנו וראם משה וקרא האותות אשר עליו ולקחו וכו', אמר רבי יודיס בר אמי המטה משקל מ' סאה היה ושל דשנינו היה ועשר מכות חקוקות עליו ציטוריקון דל"ך ע"ש בח"כ וחוקק עליו שם המפורש אמר הקב"ה המטה הזה יצא עליו את המכות ואתה הרס את מתך אתה מרומם ומתפאר וכו', ויט משה את ידו על הים הראה את המטה ולא קבל עליו עד שנגלה עליו הקב"ה צבדו דכתיב הים ראה וינס, ומתך אשר הכיב בו את היאור וכו' מפני שהרעומות וכו' ח' מנ' דברים שהיו מתרעמים עליהם והיו אומרים שהם מיני פורעניות, הקטרת שהרגה את נדב ואת אביהוא אח"כ ידעו שהיא כפרה ויכן את הקטרת ויכפר על העם, הארון שהכה את עוזאל וכתיב ויך בצלניש בית שמש אח"כ ידעו שהיא של צדקה, וישב ארון ה' בצית עובד אדום ויצרף ה' את בית עובד אדום, המטה הביא עשר מכות על המצריים אח"כ ידעו שהוא של נסים, לכך נאמר ומתך אשר הכית בו היאור, וכי משה הכה והלא אהרן הכה אלא כל המנהיג את הצידו לדבר מלוא מעלה עליו הכתוב כחילו עשאו, ומטה האלהים בידי שיש בו ע' שמות אמר יחשע כמה גדולים יש כאן בדרך אהרן וחור וע' זקנים ולא ליה אלא לי לא להנס לוי אלא שראש שופל בידי מיד ויעש יהושע וכו': ואם נחפש על הנסים שנעשו על יד המטה נמלא עשרה, והפך לנחש ביד משה ובפני ישראל ונהפך לתנין בפני פרעה, ומכות דל"ך יצאו על ידו, וכן מכת צרד ארבע, וקריעת ים סוף, והכאה בצור, והכאה בסלע, והנה הויתו נחש היה מחלס על יד משה במדבר ואח"כ על יד אהרן בפני ישראל, כמו שכחצו וידבר אהרן את כל הדברים וכו', ויעש האותות לעיני העם, וכן נהפך לתנין על ידו בפני פרעה, וכן דל"ך היו על ידו כמו שכחצו בכחצוים למעלה, ומכת צרד ארבע היו ע"י משה כמו שכחצו בכחצוים, וכן קריעת ים סוף והכאת לור והכאת הסלע, נמלאו חמשה ראשונים על יד אהרן וחמשה אחרונים על יד משה רבינו, נחש ותנין דומים זה לזה על יד אהרן, לור וסלע דומין זה לזה על יד משה, דל"ך על יד אהרן, צרד ארבע קריעת ים סוף ע"י משה, במכת לפרדע כתוב נטה את ידך במתך ואח"כ ויט אהרן את ידו ולא הכירי מטה, ובמכת צרד ארבע שעל יד משה כתיב נטה את ידך ולא הזכיר מטה, ואח"כ כתב ויט משה את מטהו וכו', ובקריעת ים סוף כתיב הרס את מתך ונטה ידך וכו' ואחר כך כתיב ויט משה את ידו ולא הזכיר מטה, הרי כל אחד מהם עשה ב' מן השלשה באופן ח' והאחד באופן אחר, אהרן שנה כפי הנראה ממה שנלטה פעם ח' ומשה שנה שלש פעמים :

ואמר

והיה נטוע בנן עדן וכו', וראוי לתת פעם למת ה' לריך מטה זה ומה הועלתו שנצרה בין השמשות כי צבדו ה' היו נעשים האותות לא בהכאת המטה או צנטייתו, ואם לשהתפך לנחש הרי מנות הרעומים שהשליכו איש מטהו ויהיו לחנינים עם היותה מטה לקוח מן העלים אשר צינר, וכן ראינו ענין זה המטה שפעמים נתייחס למטה ופעמים לאהרן ופעמים להשי"ת, כאמרו מטה האלהים, ולריך כל זה ביאור ויחיד לו פרק אחד בפני עלמנו, והוא :

פרק שלשה ועשרים

ונאמר צביאור זה, כי מלינו שהזכר מטה זה

בחרה כמה פעמים, הפעם הראשונה בפרשת שמות ויאמר ה' מזה בידך ויאמר מטה וגו', ויהי למטה בכפו וגו', ואת המטה הזה תקח בידך וגו', ויחך משה את מטה האלהים בידו. פרשת וארא, כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת וגו' ואמרת אל אהרן קח את מתך והשלך לפני פרעה וגו', וישלך אהרן את מטהו וגו', וישליכו איש מטהו, ויבלע מטה אהרן וגו', והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, כה אמר ה' בזאת ידך במתך על הנהרות וגו'. אמור אל אהרן נטה את מתך ויך את עפר הארץ וגו', ויט אהרן את ידו במטהו וגו', ויט משה את מטהו על השמים וגו', פרשת בא אל פרעה, ויט משה את מטהו על ארץ מצרים וגו', נהג רוח קדים וגו'. פרשת בשלת, ואתה הרס את מתך ונטה את ידך על הים וגו', עבדו לפני העם וגו', ומתך אשר הכית בו את היאור וגו', מתך אנכי נכב על ראש הנצטע ומטה האלהים בידי. פרשת חקה, קח את המטה והקהל את העדה וגו', ויחך משה את המטה למפני ה' וגו' וירס משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמי' וגו', ה' כ"ב, סימן להם אותיות השורס :

וכמה שנמלא לחכמים ז"ל על המטה הוא אמרש שהוא מכלל הדברים שנצראו ע"ש בין השמשות, וכן אמרו ועדיין היה משה מתרב אל הקב"ה ראוי אתה לירדות במקל עם זה בידך וגו', אם לא היה צדעתך לילך היה לך לומר בתהלה אלא המחנת עד שמתתי לך תסתורין שלי וסם המפורש, מה תלמוד לומר לקול שהיה המטה מדבר לפני ישראל עם משה הייתי במדין והסתחתי לגמס וכו', ואת המטה עם אש און אתה רואה לעשות שליחותי מקל זה עושה שליחותי אלא אני רואה לזכותך ונסים הרבה אני נותן על ידך וכו', ויבלע מטה אהרן ח"ו נס בחוף נס, ואת המטה הזה תקח בידך המטה שנצרה בין השמשות נמסר לאדם הראשון צ"ע ואדם מסרו לתוך ומתך

ואחר הערות אלו נאמר כי בהיות כוונת בריאת העולם לשיקלו ישראל את התורם ולא סוכנו לזה עד היותם בגלות מלרים ויזיאתם כדי שיתפרסם שמו בעולם בנסים ונפלאות שיעשה ביוזמתם ובנתינת תמורה, לזה היותם כוונה מאתו ית' לברוא המטה אשר הוא מכלל הדברים שנבראו ע"ש בין השמשות, כדי שעל ידו יעשו הנסים ונפלאות, כי ענין היות אלו סדברים כנראים ע"ש בין השמשות, הוא להיות דברים שנתחדשו מבלי התחלה ומבלי שורש אשר ממנו נבראו, וכן היותם עומדים בפני פלגים ולא נמשך מהם היותם אחרת כמותם, וכאלו אין להם התחלה מאין יאלו ונמשכו, וכן אין להם סוף שלא נמשך ונתתום מהם דבר אחר, כמו הזמן לא בין השמשות שאין ידוע לו להתחלה ולא סוף, והרי הקשת שמים דבר שנתחדש לאחר אלף ומרבי"ט שנה מבריאת העולם, שלא היה קודם נראה שם קשת לא ביום מעוק ולא בשמינו מעוק לא בקץ ולא בחורף, ולא ראינו אח"כ בשום זמן שנתחדש שום דבר כמותו בשמים, אלא הוא היה השמי והראשון העומד שנתתום בשמים והוא האחרון, ומפני שאין כל חדש תחת השמש אלו מוכרחים לומר שלא נברא אף זמן שנתחדש בשמים אלא בבין השמשות של ערב שבת בראשית לכוונה הזכרת, וכן המן שירד לישראל ארבעים שנה לא נראה ולא נסיה מיום בריאת העולם ולכן נאמר בו ויראו בני ישראל ויאתרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא, כי לא נראה מעולם המן ולא היו יודעים מה סיבו ומאין נתתוה וכן אחר הארבעים שנה נפסק ולא נראה ולא נתתוה יותר, ולכך ז"ל האל ית' ואמר (שמות ט"ז) קח ללנות אחת ותן שמש מלא הסומר וגו' למען יראו את הלהם אשר האכלתי את הדבש לדבר וגו', הרי שפסק, כי המן שקרין חזק צדוות אלו הוא משעת ימי בראשית ואין לו שום דמיון עם אורו שיהיה להם ארבעים והיו נעשים על ידו כמה נסים כמו שכתבנו ח"ל, וכן השמיר נראה לפי ששם לזורך אבני האפוד בזמן מרע"ה ולזורך אבני בהמ"ק בימי שלמה ע"ה לא טדע ולא נראה לא קודם ולא אח"כ, וכן הכתב של הלוחות שהיה בו מעשה נסים והלוחות עצמן שהיו של סנפריטון נבראו לפי שעתן ולא קודם ולא אח"כ, וכן פי הארץ ופי האתון, וכן קברו של משה והמערה היו בזמנו זה הסנין שאמר, והמטעם מכללם שלא לוקח ונתלש מעוץ שם ולא נתלש מעוץ מהלכ כי לא טדע בעולם שום עץ ממיתו ולא שום מלאך ממיתו אשר ממנו יתלכ אלא הוא היה הראשון והאחרון שנברא בעולם, ולום נתיחדה בריאתו לזמן הנזכר והוא בין השמשות על ע"ש :

הראשון עין עין וסוף מסרו לאורך עד שבת ליד מרע"ה שיטלים בו כוונת בריאתו, מה שלא היה כן בשום דבר אחר מהעשרה דברים שנבראו ע"ש בין השמשות, שגם שנבראו אז לא נראו כי הם בזמן שהיה לזורך להשלים כוונת בריאתם, והיה זה להורות על מפתח המטה כי היותם כוונת בריאתו יותר כפלאה וגדולה התועלת מהסדברים האחרים, כדי שיתפרסם שמו ית' בעולם ע"י הנסים והנפלאות שיעשו על ידו, ולכן נמשך מיד איש לאיש ולא נגנו במקום א' עד זמן משה שיתגלה לו, כדי להורות על ענינו מדור לדור שהיה בריאתו לתכלית כפלא, והוא פירוש גדולה שמו ית' ביוזמת בני ממלרים וקבלתם התורה, כי בזה נתיחד והשתכלל העולם שעמד נחמד ורחמים באלו הכ"ו דורות שקודם מאן תורה :

וגם כי בלא משה היו יכולים להעשות נסים ונפלאות שנעשו על ידו כי אין טבע המטה הוא הנושע הנם כ"א רלונו ית' וית', עם כל זה אחר שברא האל ית' העולם בתכלית הטוב והסודור שאפשר, כי כל מעשה בראשית לדעתם נבראו בצביונם נבראו בקומתם נבראו וכו' היה נראה כמניל פנס ומוס בבריאת ששת ימי בראשית לשנות אותם בזמן האורך, וכאלו היה חסר בבריאת ששת ימי בראשית התועלת המגיע בעשיית הנם בשינוי הטבע, ולכן נברא המטה הזה מאז כדי להורות כי כל מעשה בראשית היה טוב מאד בסידורו ותיקונו, ומה שיתקנה אח"כ היה ע"י בריאת דבר אחר שנברא מאלו אשר הוסיף בו כח לשנות טבעי הדברים, ומפני שאין טבע המטה מספיק לזה ואפי' יהיה בריאה היוצרת שלימה מן הבריאות כי גם שאר הבריאות הן נבראות ברלונו ית' ואין ראוי שימשול וישנה דבר נברא בכלל דבר נברא, לכן נאמר על זה המטה שהי' של סנפריטון, והיה שם המפורש חקוק בו, וכן דל"ך ע"ה באח"כ, כי לא בטבע בריאה היה פועל כ"א בגדולת קדושת השם החקוק בו אשר הוא מהום היותו ומשדדן לעת האורך לכבוד עבדיו ומושבי שמו :

וכן יש כוונה שיהיה להמלא המטה ועל ידו יעשו הנסים, להורות על גדולת מעלת נבואת מרע"ה משאר הנביאים, כי גם בזה נתיחד ונתעלה מהם שהיה שבע המושל בידו להורות על ממלתו המיוחדת משאר הנביאים במעלת נבואתו עליהם, וכאלו היות מטה האלוים בידו יורה ויפרסם לעין כולם היותו הוא ראש ומושל על כל הנביאים כולם, וכן בהיות מטה האלוים בידו יורה על ענין שליחותו להוליא את בני ישראל ממלרים ולהיות הוא הסרסור בנתינת התורה, בהיות המכות דל"ך ע"ה באח"כ ושם המפורש חקוק בו מורה ומתרה מתחילת שליחותו היות בידו יכולת מספיק וכה נמור להשלים כוונת השליחות להוליא את בני ישראל ממלרים, כי אם לא ירלם לשלחם הרי בידו מטה האלוים אשר על

צדי, ולא הוזכר בשום מקום מטעם האלוקים סתם להורות שהיה שלו ית' ולא של שום צדיק אלא מטעם האלוקים בידו או צדי, כלו' מטעם שיש בו כח אלהים כמו שמזכיר בידו, מיוחדים לי : וכן נוכל לומר כי נתיחס זה המטעם לאל ית' ולמטה ולאחריו, מפני שכולם היה ידם שום בו, כי אחריו עשה על ידו חמשה נסים שהזכרנו למעלה, ומטה חמשה אחרים, והחמשה האחרים שהם חמש מכות עד"ש וחשך וזכורות החקוקות בו לא הוזכר המטעם בעשייתן עם היותן חקוקות בו, ונתייחסו לאל יתצדק שעשה אותן המכות החקוקות במטעם וכן חמש, נמנח שהוא יתצדק בלי אמנעות משה ואהרן במטעם הביא חמשה מכות החקוקות בו, ומטה ואהרן עשו על ידו כל אחד חמש מכות, ח"כ יד כולן שיהיו בו, ולכן נתיחס לאל יתצדק ונתיחס למטה ונתיחס לאהרן כזכור, ועשר מכות היו חקוקות בו ועשרה נסים נעשו על ידו, החמש מכות מהעשר החקוקות וכן דל"ך צדד ארבע שהמטה הוזכר בהן, וס' נסים האחרים שנעשו על ידי נחש תינון קריעת ים סוף הכאת לור והכאת סלע כמו שכתוב למעלה :

ומפני כי עשיית הנסים או המכות ע"י המטה היה תלוי בהש"ת על יד שמו המפורש החקוק בו ואין רשות ויד אדם שולט בו, ולכן נמסר למטה עתה כשחמרו לו ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות, כאלו אמר לו שיהיה שלו ברשותו לעשות האותות כל זמן שיצטרך, וכשראה האל יתצדק שיעשו קצת האותות על יד אהרן אמר למטה שיאמר לאהרן קח מתוך וגו', כדי שיהיה ג"כ כח ורשות לאהרן לעשות בו נסים ומכות, כאלו נתנו מטה לאהרן במתנה עד שיוכל לעשות בו הנסים והמכות הנזכרים, ולכן כתוב בעשייתן וישלך אהרן את מטעו וגו', ויש אהרן ידו במטעו וגו', להורות כי בהיותו מיוחד לו ונתון לו במתנה לעשות בו מה שעשה, היה נכנע ונשמע אליו לעשות הנסים והמכות המפורש החקוק בו בשם המפורש החקוק בו ג"כ, ולכן נתיחס למטה ג"כ בזמן עשיית המכות שנעשו על ידו, כמו שאמר הכתוב במכת הצדד והארבעה ויע מטעם את ידו במטעו, כי אחר שעשה אהרן בו מה שעשה חזר אליו וכאלו יתהם מתנה על מנת להחזיר והיה המטעם שלו וברשותו ובזה היה לו כח לעשות בו המכות והנשים כזכור :

ולפי שאמר שעשה בו אהרן גם התמוך לקחו משה, כמשה' והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, ואמר הנה אנכי חמדי במטה אשר צדי, הולך ואמר אח"כ חמור אל אהרן קח מטעם ועטע ידך על מימיו ממרים וגו', ולא אמר נטע את ידך במטען וגו' או נטע את מתן וגו', כמו שאמר אח"כ במכת לפסדע וכניס, לפי שאז היה המטעם

על ידו וביא עליהם המכות הידועות והחקוקות בו, ולזה הכונה נרשמו והחקוק דל"ך עד"ש בחח"ב במטעם חמ"ס שלא נעשו כולם על ידו כי אם חמשה מהם המפורשות בכתוב, והס דל"ך על יד אהרן, וצדד ארבע על יד משה, והחמש האחרות לא נזכר המטעם בהן, כי לא היה מיוחד סרמת המטה בהן לעשיית הנס, ועכ"ז היו חקוקות בו כולן, להורות כי מי שיהיה מטעם האלוקים בידו והוא מטה על ידו יעשו ויהיו כל אלו המכות החקוקות בו, וכן שאר נסים והנפלאות שנעשו על יד מטה צדיקת מטה האלוקים בידו היה המטעם סיוע וסעד להמלא הנס מלד השם המפורש החקוק בו ג"כ, אשר הוא כולל ומספיק לעשיית כל הנסים והנפלאות ולשדד מערכות העולם, ולכן כשאמר משה רבינו וכן לא יחמינו לי וגו', אמר לו האל ית' מזה צידך, למה לא אמר ואמר לך לא יחמינו לי זה שצידך הוא אות ומופת לשליחותך, השיב הוא ואמר מטה, כי עד עתה לא השיג בו שום יתרון על היותו מטעם לבד, ולכן אמר לו השליכוהו ארצה ותראה שיש בו מעלה ויתרון על המטה אחר כי יתהוו לנחש, וזה הנס שנתהפך המטה לנחש לא נחקק בו כמו דל"ך עד"ש בחח"ב מפני שלא היה זה הנס מכה לממרים כי אם אות לבד, אבל המכות החקוקות בו היה ענינם שאותן טעמו מכות יביא על הממרים במלרים ועל ידיהן ילאו ישראל משה, ולכן נחקק בו ג"כ קריעת ים סוף עם היותו מכה לממרים וגם גדול מהשאר המכות, מפני שהיה אחר יליאחס מממרים, וכן שאר הנסים שנעשו במטעם לא היו מכות ולא היו בממרים, ואמר לו אח"כ ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות, הורה שתי הכוונות שאמרנו במליאות המטה, שהוא מורה על ענין שליחותו לביאור את בני ישראל מממרים להיותו הוא רועה עמים בשבטו ומנהיגם במדבר, וראש ומושל על כל הנביאים כולם, ועל זה אמר ואת המטה הזה תקח בידך, כי בהיותו בידך יורה על כל זה, ואמר אשר תעשה בו את האותות להורות על הכוונה הראשונה, והוא שהיון וצדד מאלו התכלית זה וסוף יליאחס בני ישראל מממרים בכה המכות החקוקות בו כמו שזכור, ואמר אח"כ ויקח משה את מטעם האלוקים בידו, כי מלד שהיה מטעם האלוקים שהיו נעשים בו האותות החקוקות ונרמזות בו, הוא שלקחו, לא לכוונת מעלתו שיהיה הוא רועה בשבטו וראש ומושל על כל הנביאים, ולכונה זו נקרא מטעם האלוקים עם היותו מיוחד למטה ולאחריו כמו שכתוב מתוך ומטעו, כי עם היותו מטה שלהם היה הוא צלמנו מטעם האלוקים, כלומר מטעם שחקוק בו שם המפורש המורה על אלהותו ית' שעל ידו המכות ושאר הנסים שנעשו על ידו, ולזה מלינו שלא הוזכר מטעם האלוקים כי אם נאן ובמלחמת עמלק שכתוב בו מטעם האלוקים

צידו ועתה לא היה צידו שלקחו משה כנזכר ,
 ואמר והמטה אשר נהפך לנחש ולא אמר אשר
 נהפך לחינון , מפני שעל יד אהרן הוא שנהפך
 לחינון ועתה שהיה ציד משה אמר והמטה אשר
 נהפך לנחש על ידך במדבר האלהים חורבה
 תקח בידך :

ולענין מה ששנה משה ואהרן בעשיית המכות
 ממה שנלעוו , נאמר כי מקודם אמר לו
 האל ית' למטה ואת המטה הזה תקח בידך אשר
 תעשה בו את האותות , ירלס לומר כפי הכוונה
 פה לפעמים יהיה בידך בשעת עשיית הנס או
 המכה כמו שאמר ואת המטה וגו' , ולפי המים
 תעשה הנס כמ"ס אשר העשה בו את האותות
 לא המכה במטה עלמו , או יאמר ואת המטה הזה
 תקח בידך אני נותנו בידו שתעשה בו האותות
 באיזה אופן שתרצה , או בזהו המטה בידך לבד ,
 או בעשות בו פועל הרמזה או הסכאה , וכן
 נפרש את המטה הזה וגו' , שהיה בידך אשר
 תעשה בו את האותות , ויחזור כתיב בו ליד
 כשתעשה אות ציד כמו מכת חשך יהיה בידך
 המטה , כי יד לשון זכר * , ואחר שהורשה כבר
 לעשות בו כפי מה שיראה לו הרי איתנו משה מרלונו
 ומלווייו ית' אח"כ לא הוא ולא אהרן , וגם כל זה
 כשעשו כן ממש כמו שנלעוו אח"כ בשעת עשיית
 המכה , אחר בצירוף יעשו כן במכת הדם והכניס
 שכחוב בליווי קח מתך וגו' , ובעשיה כתיב וירם
 במטה ויך וגו' , וכן בלפרדע כתיב נטה את מתך
 וגו' , ובעשיה כתיב ויט אהרן את ידו במטהו ,
 ולכן כתיב באלו המכות ויעשו כן וגו' כמו שנלעוו
 עמה בשעת העשיה , מה שאין כתיב בו בכל
 שאר המכות שנעשו על ידיהם , מפני ששנו מן
 הליויי כנלעוו עמה וסמכו על הליויי הראשון אשר
 הורשו מתחו יתב' מקודם שיעשו הס במטה כפי
 מה שירלו לפי מה שפירשו , כדי שלא יאמרו
 מלרים המטה הוא שעושה המכה או הילד היא
 העושה , הרי עושים אותה לפעמים בזה לדעתם יותר
 בזה כמו שהורשו קודם , שהיה בזה לדעתם יותר
 קידוש השם בדבר המכות , ומשה בזהו הוא
 המושל הטיקרי במטה שנה בכל הדברים להבדל
 ידועה אללו יותר מאהרן שלא שנה אללו בפעם
 אחת כנזכר , גם זה להבדל ידועה אללו וגם זה
 איתו שינוי כי כבר הורשו מקודם על זה כמו
 שזכר , ואחר שאמר הכתוב ואת המטה הזה
 תקח בידך וגו' ואחר ויקח משה את מטה האלהים
 צידו ואמר לו האל ית' ראה כל המופתים אשר
 שמתי בידך ועשיתם לפני פרעס וגו' ולא ישלח
 את העם , רמז לו שיראה כל המופתים ששם
 צידו בזהו המטה צידו והם דל"ך עד"ס באח"כ

שהיו חקוקים במטהו והרי כולם סיו צידו ויעשו
 ולא ישלח את העם , ורלס לומר כי יעשה כל
 המפעם מופתים וסס המפע מכות ועם כל זה
 יתחזק לבו ולא ישלח , ולא אמר לו כס אמר
 ה' בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח וגו'
 ותמאן לשלחו הנה אכני סורג את צנך בצורך ,
 והיא המכה העשירית אשר המוכה ומסבחה
 ישלח את ישראל כמו שכתיב קומו לאו מתוך
 עמי , ולכך אמר אחר כך פרשה בא אל פרעה
 אחר שעשו כל המפע מכות , ומשה ואהרן עשו
 את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק ה'
 את לב פרעה ולא שלח וגו' , אמר אלו העומדים
 לפני חקוקים בנסים ועושים כבר לפני פרעה
 והם הטי' ועדיין לא שלחם עד בוא העשירית
 קדש שממנה נמשך קדושה בטורות כמו שאמר
 הכתוב קדש לי כל צבור וגו' , ועליו שלחם
 כנזכר , וזה נלס גדולת וקדושת שמו לעיני
 כל העמים אחרי שנלמנו כל העשר מכות
 הסרמות דל"ך עד"ס באח"כ , שעוליס במספר
 קטן מ"ב כמספר שמו ית' , אשר הוא פועל בו
 במדה הדין :

וכן תמלא באלו העשר האותיות , שהים מהם
 כפולות דל"ח ובי"ח , תמלא שנתקללו והיכו
 המלריים בשמנה אותיות , וכן המטה שהוכו בו
 הוזכר כ"ב פעמים בחרס כמנין כל האותיות
 תמלא שהוכו בשמנה ובכ"ב במדה הדין , לא כמו
 ישראל שזכרם הקב"ס בכ"ב אותיות ולא קלס
 אלא בשמנה , ולא כמשה שזכרם בשמנה במשה
 חורה וקלסם בכ"ב , וכל זה היה בתוך מזריס
 אצל אהרן קי הוכו בקריעת ים סוף הגדולה על
 כולם , ורמזך בשם המפורש החקוק במטה , ורמזו
 בשלש המסוקים הידועים , ויסע ויבא ויט ,
 אשר רבועם הוא כ"ד כמנין המט"ס ושמותיו
 המשושלים המורה עליהם סדר שלש המסוקים
 הם ע"ב , כמנין שם המכות העשר שהזכרו
 ע"ב פעמים , דס הוזכר חמש פעמים , לפרדע
 אחת עשר , כיים חמש , ערוב שבע , דבר
 אחת במקומה , שהין ארבע , ברד ארבע עשרה
 במקומה ושמים במכת הארצה שאללס , ארצה
 שס , חשך שלס , בטורות שמנה , סס ס"ו ,
 ושם פעמים שהזכר צבור בפרשת קדש לי
 ובפרשת והיה כי יביאך הבא על סבת מכה בטורות
 סס ע"ב , ואס תרלס להכניס במנין דבר שני
 הכתוב שלא במקומו ולא במכה של אחרים שהיא
 שהין , אלא בהפיראח מכת סברד , יסיו ע"ג , ותסלק
 צבור של פרשת קדש , כי לא הוזכר לשם סבת
 מכה בטורות , וכשארר חמש פעמים צבור
 בפרשת והיה כי יביאך אשר בס מזכיר קדושת
 הצבור

(* באמת לא תמלא בכל המקרא עם יד רק בלשון נקבה , אלא כוונת סרב ז"ל שאחר שמנינו שמות רבים המשמשים
 בלשון זכר ונקבה , כמו אבן , אש , רוח , וכדומה (עי' רש"י ריש ס' וישלח) לכן טבל לרשע גם שם יד בלשון
 זכר ג"כ , שיכול עליו כונו ט , יג"ס .

גבורתם וקומתם עד היכן הגיעה ומסתמא לא הגיעה למעלה משה רבינו כי כלאי גבורתו, וזאת קומתו ודעתו לכמות התורה שנתנה על ידו שהיתה ארוכה ורחבה מן הנביאים והכתובים כמ"כ, כמו שהוא היה ויחר גבוה ובעל קומה מהם כמזכר : וכן בכלל מעלה כמות ארכה, בכלל מעלה על שאר ספרי הקודש, שהיא נחלקת לחמשה ספרים זין כל ספר וספר ארבע שטין חלק, ולכמה פרשיות זין כל פרשה ופרשה לפחות ט' אותיות חלק, וכן כמו עת"ר פרשיות פסוקות ופסוקות, לבד מה שיש חלק בשירת הים ושירת האזינו, אשר אלו המקומות שיש בחוכה חלק מאריבין ומאריבין אותה ויחר, משא"כ בשאר ספרי הקודש נביאים וכתובים, כי עם היותם מאוחדים ויש בהם אחיזה חילוק פרשיות, אין כמות להפסק ההוא וגם אינו פוסל בכתיבתן, משא"כ בס"ת ששיעור החלק שבין פרשה לפרשה זבין ספר לספר הוא דבר קלוב ופוסל, וכאלו אותה החלק שבין פרשה לפרשה רומז לפירוש הפרשה שהיא בתורה שכתב וסב"ע, כי דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב :

ואם באיכותה היא מובדלת ויבכרה מעלה משאר ספרי הקודש, כי הוא ידוע שהיא נותנת חיים לעושה בנאותיה ואזרותיה הכתובות והרמוזות בה, ומסגולותיה שזורו מלכותיה ואותיותיה במשמעותן ורביין ומיעוסן תלי תלים של הלכות, משא"כ בשאר ספרי הקודש שאינם כוללים דברים עמוקים במלות קלרות כמו ספר התורה, וכן כל מה שתלמיד יכול לחדש עד סוף כל העולם ניתן למשה בסיוני ונרמז באותיות ההורה, ואין כל חדש אחר התורה כי הכל בכלל בה, כמו שאמרנו מנא הא מילתא שאמרו א"ל דכתיב ואזכרהם היה יהיה הואיל והזכירו ספר שבתו : וגם בסיפורי התורה והאדותיה כמו במעשה בראשית ומה שאירע אח"כ בדור הפלגה ודור המבול ותולדות האבות ומקריבן, יש טוב טעם ודעה בהם בעוראת חכמת האל יתברך בצדיקה וסגנונה של העולם כולו ופרט, ויכלתו בחיות ובמל לרע כרעשהו ולוליים כלדקתו, שהוא משנה סדרי בראשית לעגשה ושכרם, וכן כמה מקראות שגראין ראויין לישקף כספרי אפיקורסין והן הן גופי תורה, וכמו שהביאו מהן במס' חולין (פ' א"ט), וכמה מיני מדרשות הביאו על כל פסוק ופסוק מהם מקובלים פה אל פה שהם כדרשות על התורה ועל אופנים, ולא דבר ריק הוא ואם ריק הוא ממנו כי נסתמו ממנו מעינות חכמה, ובכל זה יש יתר שאלה ומעלה בסיפורי התורה וסיפורי שאר ספרי הקודש, וכמו שהוא היה חכם בכל ויתר משאר הנביאים כדכתיב (תהלים ה') ותחכמהו ומעט מאלהים, וממנו ללמוד לשאר הנביאים' שלריך שיהיו חכמים, כמו כן נבואתו והיא תורת ה' היתה בה חכמה יתיר' משאר ספרי הקודש : ואם

הצבור והיא מכת בזרות של מלרים, ומפני שמכת דבר ומכת בזרות היתה בלתי זב"ל וזב"ל שכבר היתה מכה בהן צדק וצבדד, היתה מכת סדבר ומכת בזרות במעט מן הזמן בדעת אחד, הסדר ממחרת כמו שדרש חז"ל, וכן מכת בזרות בחזי הלילה, והיחידה מכת צדד ג"כ למכת בזרות כי היא היתה גדולה מכל המכות כמו מכת בזרות, וממנה נחירא יותר ונבזה פרעה כמו מכת בזרות, והתרוו הספיקות וההערות שספקו צעין המטה ושאר ספקות כתובים אשר לא ספקו אותה בפירוש ותיישוב בהם שכתבנו, אשר לא דברו בו הראשונים ומקום הניחו למ אבותינו וחכמינו ז"ל להתגדר בו :

פרק ארבעה ועשרים

עוד ידי נטויה להורות על מעלה נבואת מרע"ה על הנביאים מלך התורה שיהנה וכתבה על ידו אשר יש לה מעלה על כל שאר הספרים שכתבו ע"י הנביאים ע"ה וע"י עבדיו הקדושים ברוח הקודש שבהם, וזה בכמה ענינים, בכמותה, ובאיכותה, וביתוד לשונה :

אם בכמותה, כבר נראה לעין כי התורה שנתנה על יד משה היא גדולה בכמות מכל ספר שכתב שום נביא, שהרי ספר שמואל וספר מלכים הם היותר גדולים משאר ספרי הנביאים, וספר דברי הימים הוא היותר גדול משאר ספרי הכתובים, וכל אחד מהם הוא שיהי לחזירו בכמותו ושלשה אינם מגיעים לכמות התורה שהיא גדולה יותר מכל הספרים כולם שהם גדולים כספרי הנביאים והכתובים, והם השלשה הנזכרים, וכן הוא גדולה מכל ארבעה ספרי נביאים הראשונים, יהושע שופטים שמואל מלכים, וגדולה יותר מארבעה ספרי הנביאים האחרונים, ישעיה ירמיה יחזקאל מרי עשר, ואם נלך אליה בכמות ספר יהושע כי תלמידו של אדם כמותו כמו שהוכיחו משה ויהושע, וגם אם לא הכעיסו ישראל את המקום לא ניתנו אלא חמשה הומשי תורה וספר יהושע שערכה של א"י כתוב בה, ובה יש לספר יהושע יותר דמיון עם התורה מכל שאר ספרי הקודש, היה גדול ספר התורה עם יהושע יותר מכל הכתובים שהם י"ח ספרים, חמש מגלות ותהלים משלי ואיוב דניאל עזרא דברי הימים, הרי שתורת מרע"ה היא גדולה אפי' בכמות יותר מכל הכתובים ומכל הנביאים כמו שכתבנו, וכן היתה גבורת משה רבינו וכתבה גובה קומתו יותר מכל שאר הנביאים, שעשר אמות היתה קומתו כמו שהוכיחו במס' שבת (דף כ"ג). אזכתיב ויפרש את האהל על המשכן, וגיאתו על ידו עשרת הדברות, ולא תימא אריך וקטין דכתיב אלתפוס לפני הלוהות וגו' כמו שכתבנו בדברי (דף ל"א), וממנו הביאו לשאר הנביאים שהיו גם גבורים ובעלי קומה, אבל לא נודע

ראם ציחוד לאונס, בדבור שמדבר למשה, הוא שמלינו כי כל הדברים שנאמרו לו הם בלשון דבור כמדבר לחבירו, וכמ"ש הכתוב (שמות ל"ג) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים וגו', וזה כמו שכתוב בכל הדבורים, ויאמר ה' אל משה לאמר, וידבר ה' אל משה לאמר, ולא מלינו שנתיחד הדבור לשאר הנביאים בכמו זה הלשון, כי אמרו ויהי דבר ה' אלי לאמר אינו שום לו ויאמר ה' אל משה לאמר, וידבר ה' אל משה לאמר, מפני כי ויהי דבר ה' אלי לאמר הוא שדבר ה' היתה אליו ע"י אמלעו ואינו מתיחד משה וי' בדבור, כמו ע"י ויאמר ה' אל משה או וידבר ה' אל משה שמורה שהוא ית' בכבודו ובעלמו היה מדבר אליו כדבר איש אל רעהו. וזהו ההבדל הראשון שאמר ה"ס ז"ל שפובלגה נבואת משה מנבואת שאר הנביאים בצרבעה דברים, שהם נבאו על ידי אמלעו ומרע"ה בלי אמלעו שנאמר (במדבר י"ב) פה אל פה, והרב ז"ל הביא הראים משה אל פה וגו' היה אפשר כי מעלת משה רבינו משאר הנביאים שדבר לו האל ית' כמה פעמים פה אל פה מה שלא דבר לשאר הנביאים ולא כל הפעמים, ואינו אומר כי מעלת מרע"ה על שאר הנביאים שדבר לו האל ית' פה"ל בכל הפעמים שדבר לו בלשון ויאמר ה' אל משה לאמר או וידבר ה' אל משה לאמר, שהם כמו ק"ע פעמים לשון אמירה ודבור, כבולם דבר לו שלא ע"י אמלעו אלא הוא בעלמו וככבודו פה אל פה כמו שהוא משמעות הכתוב ויאמר ה' אל משה וידבר ה' אל משה, לא כפעם הראשונה שנראה לו ע"י מלאך כמס"ה (שמות י"ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש וגו'. ואמר ברוב הפעמים לאמר, לבאר סבת זה הענין כי מה שהיה מדבר אליו כמדבר איש אל רעו ולא ע"י מראה, היה מפני שהיה לריך לומר זה הענין לישראל, והוא ענין המלות שזריכין לעשותן בפועל בעולם, לפי יבואו ע"י מראה כי אם הדברים הנאמרים ולא פעם ע"י שאר הנביאים, וגם כי ע"י הנביאים ג"כ נאמר כמה פעמים לאמר, הרי ביאר קודם כי הדבור היה ע"י אמלעו, וכן כשאומר ויאמר ה' אל שמואל, או ויאמר ה' אל דוד, הרי ביאר קודם בשמואל שהיה ע"י מראה או חזון, כמ"ש (ש"ל ג') ודבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרד וגו', ושמואל שוכב בימלם וגו' ויקרא ה' אל שמואל וגו', ואח"כ אמר כהן הפעמים ויאמר ה' אל שמואל, וכן בדוד כתיב (ש"ב ב') וישאל דוד וגו', ויאמר ה' אל דוד, וכן בשלמה (ד"ב ז') וירא ה' אל שלמה וגו' ויאמר ה' אל שלמה וגו', וכן בישיעיהו כתיב בתחלת נבואתו חזון ישיעיהו כי נבואתו היתה ע"י מחזה והוא על ידי אמלעו, ואח"כ אומר (ישעיה ז') ויאמר ה' אל ישיעיהו, וכן בשאר הנביאים, ובשום נביא לא נאמר ויאמר ה' אל פלוני לאמר או וידבר ה' אל פ' לאמר כי הוא מורה על הדבור בלי אמלעו כמו

שכתבתי, וזאת ביחוסע שכתוב בו ג"כ (יהושע א') ויאמר ה' אל יהושע לאמר ופעם אחת וידבר ה' אל יהושע לאמר, ואפשר לומר כי מפני שהלמידו של אדם כמותו כמו שהוכיחו ממשע עלמו, יהושע לאמר לו האל ית' כאשר הייתי עם משה אחיה עמך ולזה דבר לו בכמו זה הדבור שדבר למשה, גם כי לא היתה השגתו כהשגת רבו כי פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה וכו', וכמו שהבנו הקב"ה כמה שאמר לו פסל לך הפסולת יהיה שלך ומשע נעשה עשיר יותר מכל הנביאים וממנו נלמד לשאר הנביאים שהיו עשירים, כן חבבו במס שיחד הדבור עמו יותר משאר הנביאים, הרי שלשת השלימות והמעלות של נביא כן חכם נבון ועשיר רמוזה במעלות המורה על שאר ספרי הכתובים, ומרע"ה היה שלם בשלשם יותר מכל הנביאים כמו שכתבתי :

ומצינו כל הנביאים מקיימים תורת מרע"ה .
 בספר יהושע הוזכר משה רבינו כמה פעמים ואמר ג"כ (יהושע ח') ככל הכתוב בספר הוורה, ובספר תורת משה . ובספר שופטים כתיב (שופטים ג') ויהיו לבנות בם וגו' הישמעו את מלות ה' אשר לוח את אבותם ביד משה, ובספר שמואל כתיב ה' אשר עשה את משה ואת אהרן וגו', ובספר (מלכים א' ח') אין בחרון רק שני לוחות אבנים אשר הניח עם משה במורב אשר כרת ה' וגו', (שם) כאשר דברת ביד משה עבדך בהוליאך את אבותיו ממלרים וגו', (שם) לא נפל דבר אחד מכל דבר הטוב אשר דבר ביד משה עבדו, ועל אמלעו כתיב (מ"ב י"ד) ואת בני המכים לא המית ככתוב בספר תורת משה אשר לוח ה' לאמר לא יומהו וגו', בלוח השבטים כתיב (שם י"ז) ואת החקים ואת המשפטים והמורה והמלוה אשר כתב לכם תשמרון לעשות וגו' . וביאשעו כתיב (שם כ"ב) ספר המורה מלאתי בבית וגו', ובספר ישעיה (ס"ג) ויזכר ימי עולם משה עמו איש המעלם מים את רועה לאו וגו', ספר ירמיה (ט"ו) ויאמר ה' אלי אה יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה וגו', ספר יחזקאל לא הוזכר בו עם משה, אבל הוא הוכיח על כמה דברים הכתובים בחורה יותר מנביאים אחרים, ואמר (יחזקאל כ') ואני אהם מארץ מלרים ואביאם אל המדבר והתן להם את חקתי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ובתרי עשר נ"ב לא הוזכר כי אם במלאכי חותם הנביאים, שאמר (ג') זכרו תורת משה עבדי אשר לויתי אותם בחורב . ובכתובים בתהלים הוזכר כמה פעמים, ונכתב ספר תהלים ע"י עשרה אקנים וסוף אחד מסם, ומשלו עש"ה וקבלת שלמה המלך ע"ה חפרס והרי הוא עלמו הזכיר את משה רבינו בתפלתו כמ"ש במלכים, ואיוב משה עלמו כתבו כמו שהביאו צ"ב (י"ד) ומגלת קיטת ירמיה הוא כתב ספרו וספר מלכים וקינות

כתב סתם, אבל זה אמת וצדור הוא שכל הסודים מספר בראשית עד לעיני כל ישראל מפיו של הקב"ה לאנושי של משה, כענין שנאמר להלן (ירמיה' ל"א) מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו וגו', ע"כ. והע"פ שסחורה יהיה הכתובה לפניו מתחלת בראשית קודם בריאת העולם עד לעיני כל ישראל בלשם שחורה ע"ג"א לש לבנה, לא רלה הקב"ה לתת אותה להם מיד אחר עשרת הדברות, ואח"כ בכל הארבעים שנה היה מפרשה להם בכל יום פרשיות פרשיות, מפני כי עיקר תורה שבכתב היא תורה שבעל פה שהיא פירוש תורה שבכתב, ואם היה בידם קודם תורה שבכתב היו מפרשים אותה כפי השמעות שפטה ולא היה מתישב אללם אחר כך הפירושים האמתיים, והיה תורה שבעל פה. וכן עשה האל ית' ג"כ בנתינת עשרת הדברות, שאמרם קודם על פה ואחר כך אמר למשה עלה אלי הסרה ואתנה לך את לוחות האבן וגו' אשר כתבתי להורות, הכוונה כי אחר ששמעו כבר עשרת הדברות ופירשו עמה שהיה כתיבתן הוראה על אמתית הפירושים המקובל כבר, משא"כ אם היה כבר הכתיבה בידם ואח"כ מסר בידם הפירוש :

ועוד נוכל לומר כי מפני שהיו כתובים בתורה כמה דברים שאירעו אחר מתן תורה כמו שבעת ימי המלוכה ומיתה בני אהרן ומה שאירע במקלל בן האשה הישראלית בתורת כהנים, ורוב חומש הפקודים כמתין לישראל והלוים והדגלים והנוכת המוצח ושאר כל הדברים שאירעו לישראל על הצאם ופרשת בלעם עד סוף הספר, אין זו כי אם מעט פרשיות של דיוקן כמו נזיר וכוסה ופרשת כהנים וחלה וקרצן שוגג בע"א ופרשת לילית בפרשת שלח לך, ופרשת מתנות כהנים ולוים בפרשת קרח, ופרשת פרה בחקת, ופרשת נחלות והקרבנות בפנחס, ופרשת נדרים וכלי מדין בפרשת מטות, ופרשת ערי מקלט בפרשת מסעי, ושאר כל הספר שהוא רובא דרובא הוא על דברים שאירעו להם שם, ואיך יכתבו הדברים ההם בידים קודם שינאלו לפועל ויראה להם כחילו הם מוכרחים בפמליהם ובפעולותיהם, ולכן לא רלה האל ית' למסור בידם תורה שבכתב עד שינאלו לפועל כל מה שאירע להם במדבר, וכן משנה תורה שהם כדברי משה לישראל הוכחת על מה שרעו במדבר, ואחר שינאלו לפועל כל הדברים אז הועתקו מפיו הגבורה כפי מה שהיו נכתבות לפניו יתברך קודם בריאת העולם בלשם שחורה ע"ג"א לבנה, כי הוא ית' היה לופה ומביע מה שהיה והיה כתוב וזוהו לפניו קודם הבריאה לא היה דבר שלא נהקיים אז בשנת הארבעים כי אם מיתה משה, כי לזה אמרו ח' פסוקים יוסעע כתבם ור' שמעון אומר אפשר שפר תורה חסר וכתב לקוח את ספר התורה אלא משה כתב דמ"א

קיומו והרי הוא מוזכר כמה פעמים במלכים בספרו, ומגלת רות שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות, והרי הוא הזכיר אותו בספרו ובס' שופטים, ובדניאל (ט') כתוב וכל ישראל עברו את הורחק וגו' אשר כתובה בספר תורה משה עבד האללים וגו', כאשר כתוב בתורה משה את כל הרעה בלשם עליונו וגו', ובעזרא כתוב (נחמיה י') זכור נא את הדבר אשר לויית את משה עבדך וגו', וימאלו כתוב בתורה אשר לוי' ה' ביד משה וגו' ואת שבת קדשך וגו' ותורה לויית להם ביד משה עבדך וגו', ובדברי הימים נזכר ביחוס, ואח"כ (א' ט"ו) וישאלו בני הלויים את ארון האללים כאשר לוי' משה בדבר ה' בכתבם וגו', (שם כ"א) ומסכן ה' אשר עשה משה במדבר וגו', (ד"ה ט"ז א') הלא מועד האללים אשר עשה משה עבד ה' במדבר וגו', (שם כ"ב) את החקים ואת המשפטים אשר לוי' ה' את משה על ישראל וגו', (שם ל"ג) ואת צביהם לא המית כי ככתוב בספר תורת משה וגו', (שם כ"ה) רק אם ישמרו לעשות וגו' לכל התורה והחקים והמשפטים ביד משה, ומגלת אחר אנשי כנסת הגדולה שכתבו יחזקאל ומרי עבר ודעוילי כתובה: דר"י שבכל הנביאים והכתובים הוזכר משה רבינו במעלה וכבוד וכולם מזוהרים על התורה שנתנה על ידו, וכתוב זה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, והרי הם בעלמם מודים כי אין נביא כמוהו, וזהו ראיה ג"כ אפי' לשאינם יודעים על עיקר ע"י מה שהיה רבינו רבן של כל נביאים וכל ישראל :

פרק המשה ועשרים

והעיקר השמיעו כי התורה שהיו בידנו היום היא שנתנה למשה, והיה כולה מפיו הגבורה, ר"ל שהשיגה כולה מפיו הקב"ה בהשגה שנקרא אמירה ע"ד העצרת הדבור וכו', ולכן נקרא מרע"ה מחוקק, ואין הפרש בין בני חם כוש ומלכים ובין אנשי ה' אליהם ושמע ישראל הכל מפיו הגבורה וכו', ואמר ז"ל שהמאמר שהתורה כולה מפיו הגבורה חוץ מספוק אחד שאמר משה ולא אמרו הקב"ה זהו בכלל כי דבר ה' בזה וגו', אלא כל חכמה וחיבה יש בה פלאות חכמה וכו', כמו שכתב הרב ז"ל שם פרק חלק. והרמב"ן ז"ל בחתמת הקדמתו לפירוש התורה כתב, משה רבינו כתב הספר הזה עם התורה כולה מפיו של הקב"ה, והקריב שכתב עם חבר סני כי שם נאמר לו עלש אלי הסרה וגו' עד סוף ספורי המשכן, וגמר התורה כתב בסוף שנת הארבעים כאשר אמר לקוח את ספר התורה וגו', וזה למ"ד מגלה מגלה ניתנה אבל לדברי האומר החומה ניתנה נכתבה הכל בשנת הארבעים וכו' עד והנה משה כסופר שמעתיק מספר קדמון וכוונתו, ולכן

לשמים כולם, ועשה הקל בעגשם צביל ששחצרו, ועוש מגדף ומקושש שנעשו בעגש האמור בהם מפני שמיים כללים צלוחות שהיו כבר כתובות, מגדף בכלל עובד עבודת אלילים, ומקושש באזהרה מלאכה שבת צלוחות, ועל זו הסברה נחלה מי שסובר שלא נתייבו ישראל צלוחות בעודם במדבר, והם האזנו שלא נכתבו עדין כי לא נתייבו צין כל זמן שלא ניתנו בכתובה, ולמי שסובר מגלה מגלה ניתנה, בעת מלחמת היו נכתבות כמגלת ספר מפי הנצורה למשה עד שנשלמו, וכן מורה פסג הכתוב (שמות ל"ה) כתב לך את הדברים האלה כי ע"פ הדברים האלה כתייב ארץ ברית ואת ישראל, כי כריתת הברית לשיעשו לה לא היה אלא בכתובת הדברים כי כל זמן שלא נכתבו לא היה הברית נכרת עליהן ולא היו נעשים :

וגחזור לענין התורה, כי כמו שהיה צידונו היום ניתנה למשה רבינו מפי הנצורה, יקרא לו האל יתברך בראשית ברא אלילים והוא יכתוב על הספר רבין דין עד לעיני כל ישראל, כמו שהיה כתובה לפניו ית' קודם בריאת העולם אלפים שנה בראש שחורה על גבי אש לבנה. וגרלה שקודם בריאת העולם הייתה התורה כתובה לפניו יתברך מצי"ת בראשית" על למ"ד לעיני כל ישראל הות אחר אות בלי הפסק מיבות ופרשיות, כי כל האור כולם היה שמוהו של הקב"ה, וכשעלה משה למרום ועמד שם ארבעים יום למד אותה כפי מה שהיתה כתובה בלי הפסק בהוראת שמוהו יתברך, וכן למדה לו ג"כ כמו שהיה עתיד ליתנה לו, שהאותיות שיש מן צי"ת בראשית עד לדי' הארץ יתחלקו לשבע תיבות, בראשית ברא אלילים את השמים ואת הארץ, וכן עד סופה לעיני כל ישראל, ועדין הייתה כתובה לפניו ית' אות אלה אות בלי הפסק, עד שקרא למשה רבינו בראשית ברא אלילים ומשה כתוב על הספר רבין, וכן עד סוף התורה, ומיד כשמישה רבינו היה כתוב מפי הקב"ה היו נעשקות האותיות שהיו כתובות לפניו למעלה בראש שחורה על גבי אש לבנה מפיו של הקב"ה והיה כותבם משה רבינו, וכאלו האותיות ממש שהיו כתובות לפניו ית' היו נעשקות מהאש לבנה לקלף המקודש שעמד משה רבינו לכתוב צו ס"ח, אלא שהיה כותבם בהפסק תיבות ופרשיות כפי מה שהיה מסדר אותן לו האל ית', וזהו ענין נתינת התורה שהיתה חמדה גנוזה והיה משתעשע בה אלפים שנה קודם בריאת העולם ונתנה לישראל בכמו זה הענין, שאם נשארה עדין לשם כתובה אש שחורה על גבי אש ל:א, על מה היו משיבים המלאכים חמדה גנוזה אתה מבקש ליתנה לב"ו, ומה היה מבקש השטן התורה היכן וכו', אלא בזמן שיתנה נעשקה מפי ית' למשה היו האותיות פורחות ונכתבות על ידי משה רבינו כפי"ו וזו הייתה המעלה והקדושה בתורה

בדמיון. ולמי שסובר כי התורה מגלה מגלה נחנה, מגלת אדם מגלת נח מגלת אברהם וכו', גם כן לא נמסרו הדברים בכתובה למשה רבינו עד שיהא כל דבר ודבר לפועל, ולכך כתב הרמב"ן ז"ל כי בדתו מן ההר כתב מהחלת התורה עד סוף ספור המשכן, וגמר התורה בסוף שנת הארבעים, ולמי שסובר כי התורה מגלה מגלה ניתנה כי כל מה שכתוב מבראשית עד פקודי כבר יאל לפועל, סדר בריאת העולם ומה שאורע עד שירדו למצרים וילאו, ומעשה המשכן, כי גם שלא הוקם עד רמח חדש ניסן בשנה השנייה היה ציד משה כתוב כל מלאכתו והקמתו והיה בעות שיתקיים על ידו, וכן מן מה שכתוב בפרשת בשלח וצו ישראל אללו את ארבעים שנה וגו' את סמן אכלו עד בואם אל קנה ארץ כנען, ואע"פ שעדין היו בתחלת השנה הראשונה כשירד משה מן ההר, הייתה בעתה לישראל כי גם שימדו במדבר ארבעים שנה יתמיד להם המן, כ"ש שכבר היה מסורת ציד קמי יבראל במצרים שיתעכבו ת' שנה במדבר כמו שכתבה למעלה פ' כ"ב. וגם למי שסובר מגלה מגלה ניתנה הכוונה הוא שניתנה למשה מגלה מגלה אצל לא הועתקה שום מגלה לישראל עד שנשלמו כל המגלות, שאז נאמר (דברים ל"א) לקוח את ספר התורה הזה ושמתו וכו', וממנו התיקן ציוס מיתמו ספר אחד לכל שבט ושבע. ולמי שסובר תורה חתומה ניתנה בשנת הארבעים יתישב הכל, כי לא נכתב קודם כי אש שמונה פרשיות וכמו שאמרו שם בגיטין, אמר רבי לוי שמונה פרשיות נאמרו ציוס שהוקם המשכן, פרשת בהרים ופרשת לויס ופרשת שילוח עומה"א ואחריו מות ושמתי יין וגרות ופרה אדומה, ומשום הני פרשיות איקרי נמי התורה מגלה, (תהלים מ') במגלת ספר כתוב עלי, אפילו למ"ד תורה חתומה ניתנה כמו שאמרו שם, ואי אפשר לומר שאלו הפרשיות נאמרו ציוס שהוקם המשכן שהיו לריבין אלילים אצל לא נכתבו ולעולם תורה חתומה ניתנה, שאם לא נכתבו לא היו הייבום בהם העונש המפורש בהם אש לא היו מקיימים אותה, וכמו שאמרו חז"ל על שירת הלוחות שהיא אחד מהארבעה דברים שעשה משה מדעו, אמר אש אחי ונתן להם מזיקין אני אותם למות חמורות ומתהיב אני אותם מיתה לשמים שכן כתוב לא יהיה לך וגו', חזר לאחרי"ו ר"ו אחרי"ו הקניס אחז משה בראש הלוחות והם אחזו וכו', ומה היה מועיל משה לישראל כשלא היה נתן אותה הרי כבר שמועו וקבלו במ"ת אפילו ולא יהיה לך מפי הנצורה ושאר הדברות מפי משה רבינו, אלא שנראה שכל מלות שלא הייתה כתובה עדין אע"פ שנלמטו עליה כבר לא היו נעשים עליה, ומה שנעשו בעל מפני שכבר היו כתובים עשרת הדברות על הלוחות וירדו לעיניהם, ואילו לא נשתברו היו חייבים מיתה